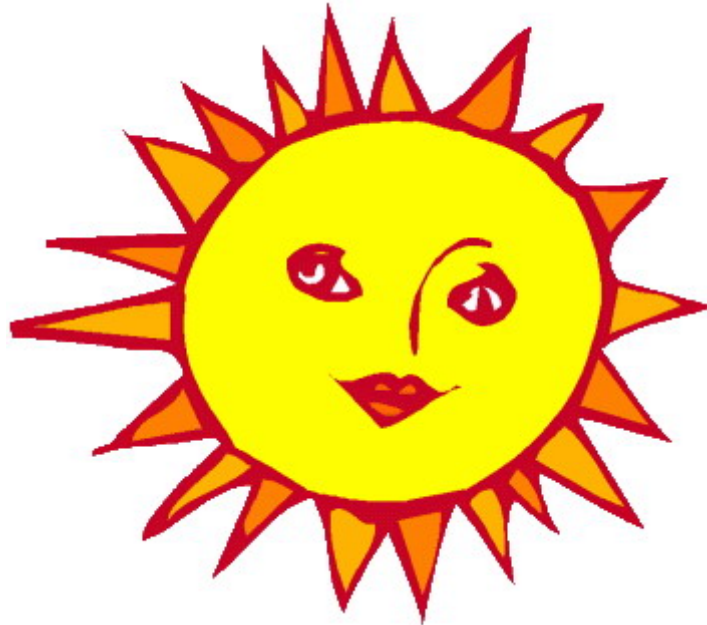

Een geschikte plek onder de zon?

Onderzoek naar het succes van individueel wonen op woonlocatie Stellenboschstraat

Student	: Joyce van der Wal
Studentnummer	: 20037123
Studie	: SPH Duaal, Haagse Hogeschool 2007
Afstudeerbegeleider	: Erik Jan Sint

Inhoudsopgave

	Pagina
Voorwoord	4
Inleiding	5
1. Onderzoeksopzet	7
1.1 probleemstelling	7
1.2 vraagstelling	7
1.3 doelstelling	9
1.4 deelvragen	9
1.5 methoden van data verzameling	10
1.6 verantwoording van het onderzoek	10
1.7 betrouwbaarheid en geldigheid van de gebruikte methoden	11
2. Voorinformatie De Compaan en locatie Stellenboschstraat	14
2.1 De Compaan	14
2.2 visie van De Compaan	14
2.3 woonlocatie Stellenboschstraat	14
3. Achtergronden van het onderzoek	17
3.1 ontwikkelingen in de zorg	17
3.2 definitie verstandelijk gehandicapt	17
3.3 individueel wonen	18
3.4 de discussie	18
3.5 De financiering	19
4. Resultaten van de interviews	21
4.1 wonen in het eigen huis	21
4.2 woonvaardigheden/gedragsproblemen	21
4.3 tevredenheid met het wonen	22
4.4 de invloed van zelf beslissen	23
5. Resultaten van het documentenonderzoek en informatie sleutelinformant	26
5.1 uitwerking van de gegevens documentenonderzoek	26
5.2 uitwerking van de informatie van de sleutelinformant	27
6. Analyse en conclusies ten aanzien van de vraagstelling	30
6.1 de mate van succes van individueel wonen op de Stellenboschstraat	30
6.2 Verbanden met de mate van succes van individueel wonen op de Stellenboschstraat	36
6.3 conclusies en aanbevelingen	37
7. Eindproduct	40
7.1 vorm en inhoud eindproduct	40
7.2 motivatie en verantwoording eindproduct	40
8. Evaluatie	42
8.1 Evaluatie eindproduct	42
8.2 afsluiting	42
8.3 dankwoord	44
Bronvermelding	46
Bijlagen	
Bijlage 1 Interviewvragen cliënt respondenten	

Bijlage 2	Vragen met betrekking tot documentatieonderzoek
Bijlage 3	Interviewvragen sleutelinformant
Bijlage 4	Schematische weergave onderzoeksresultaten
Bijlage 5	Overzicht planning

Voorwoord

Voor mijn afstudeerproject van de HBO-opleiding 'Sociaal Pedagogische Hulpverlening' heb ik onderzoek verricht binnen De Compaan naar het succes van individueel wonen op de locatie Stellenboschstraat. De bevindingen uit mijn productverslag zullen de basis vormen voor het door mij te ontwikkelen eindproduct. Hieraan voorafgaand ligt voor u het productverslag waarin ik mijn onderzoeksresultaten weergeef.

Inleiding

Voor u ligt het product verslag dat ik heb geschreven in het kader van mijn afstuderen van de opleiding Sociaal Pedagogisch Hulpverlening aan de Haagse Hogeschool. Omdat ik als SPH student in mijn fasegroep als enige werkzaam ben bij De Compaan en ik de signalen die hebben geleid tot het kiezen van het onderwerp van dit project heb signaleerd op de werkvloer, heb ik er bewust voor gekozen om dit afstudeerproject bestaande uit dit productverslag en een eindproduct zelfstandig uit te voeren.

Ik zal nu eerst beschrijven hoe ik tot het onderwerp van dit project ben gekomen en wat mijn motivatie is geweest om onderzoek naar het succes van individueel wonen op de Stellenboschstraat te gaan verrichten. Zoals gezegd werk ik bij De Compaan. Dit is een instelling voor mensen met een verstandelijke handicap. Na twee jaar in een gezinsvervangend tehuis te hebben gewerkt werk ik sinds september 2005 in een setting waar mensen individueel wonen.

In de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap spelen veel veranderingen. Vooral op het gebied van normalisatie en integratie zijn er veel ontwikkelingen gaande. Het is een modern verschijnsel dat steeds meer mensen met een verstandelijke handicap zo zelfstandig mogelijk in de maatschappij moeten wonen. Van de cliënt wordt dan een bepaalde mate van zelfontplooiing en/of zelfredzaamheid verwacht. De locatie waar ik werk is daar een voorbeeld van, cliënten wonen hier sinds twee jaar individueel. Naar aanleiding van wat ik daar zie, vraag ik mij af of er niet teveel gevraagd wordt van cliënten op het gebied van individueel wonen op de Stellenboschstraat. Ik hoop dan ook door dit onderzoek enige duidelijkheid te verschaffen over hoe succesvol het individueel wonen van cliënten op de Stellenboschstraat is.

Ik ben tot dit onderwerp gekomen omdat ik signaleer dat de zorgvragen van een aantal cliënten niet adequaat aansluiten op de mogelijkheden tot begeleiding in een woonvorm waar mensen sinds twee jaar individueel wonen. Naar aanleiding daarvan vraag ik me af hoe succesvol je het individueel wonen van cliënten op de Stellenboschstraat zou kunnen noemen. Bovendien ben ik benieuwd naar de mening van de cliënt hierover. Ik heb een gekleurde blik, een vooropgezette mening over dit onderwerp. Naar aanleiding van wat ik signaleerd heb, ben ik namelijk van mening dat niet alle cliënten baat hebben bij het individueel wonen zoals dat op de Stellenboschstraat wordt aangeboden. Gedurende dit onderzoek houd ik rekening met de invloed van deze mening zodat deze het onderzoek niet kan hinderen. Wat dit onderwerp voor mij extra interessant maakt, is dat het mijn eigen werkplek betreft.

Het bestaansrecht van mijn onderzoek beargumenteer ik als volgt:

Ik ben van mening dat organisaties binnen de zorg voor verstandelijk gehandicapten belang kunnen hebben bij mijn onderzoek omdat er wel degelijk behoefte is aan een evaluatie van individueel wonen zoals dat wordt aangeboden op de Stellenboschstraat. Van De Compaan heb ik alle medewerking gekregen die ik nodig had om mijn onderzoek adequaat te kunnen verrichten. De doelgroep voor mijn onderzoek bestaat uit collega's, studenten, vakgenoten, docenten en mijzelf. Het lijkt mij juist voor hen interessant om te zien wat de ervaringen van cliënten zijn met het individueel wonen. Zodat zij hierdoor (meer) inzicht krijgen in dit onderwerp. Hopelijk zullen de mensen die in het werkveld werken hun voordeel kunnen doen met het uit dit onderzoek voortkomende product. Zodat zij nog beter in staat zijn te bepalen welke woonlocatie het best aansluit bij de mogelijkheden van de cliënt.

Ik concentreer mij in mijn onderzoek op oudere mensen met een tot licht verstandelijke handicap die twee jaar individueel wonen met een nabijgelegen steunpunt. Deze doelgroep is voor mij goed bereikbaar omdat het hier mijn eigen werkplek betreft. Door hun mening en ervaringen aan te vullen met de objectieve informatie verkregen uit het documentenonderzoek en deze te plaatsen binnen de onderzochte literatuur, wil ik voorkomen dat mijn onderzoek is gebaseerd op eenzijdige informatie. Verder heb ik

gesproken met een sleutelfiguur op het gebied van individueel wonen op de Stellenboschstraat binnen de organisatie. Met de bevindingen die uit de interviews, documentenonderzoek, literatuuronderzoek en de ondervraagde sleutelfiguur, wil ik een duidelijke en zinvolle analyse maken en tot een antwoord op mijn vraagstelling komen.

Een kort overzicht van de hoofdstukken vindt u aan het einde van deze inleiding. Voor een uitgebreid overzicht verwijs ik u naar de inhoudsopgave. Ik heb de hoofdstukken in verschillende paragrafen verdeeld. Naar mijn idee maakt deze de informatie overzichtelijk omdat er in terug te lezen is waar een en ander terug te vinden is.

- Hoofdstuk 1* In hoofdstuk één komen de vraagstelling, de deelvragen en de doelstelling aan de orde. Er wordt gesproken over de onderzoeksgroep. In de methoden voor dataverzamelingen kunt u lezen voor welke aanpak ik heb gekozen en waarom. In de verantwoording van het onderzoek kunt u lezen op welk niveau het onderzoek zich afspeelt.
- Hoofdstuk 2* Voorinformatie De Compaan en locatie Stellenboschstraat.
- Hoofdstuk 3* Achtergronden van het onderzoek. In dit hoofdstuk wordt de verandering in visie op mensen met een verstandelijke handicap beschreven. Tevens wordt het begrip individueel wonen verduidelijkt en wordt de discussie die rondom dit onderwerp speelt, belicht.
- Hoofdstuk 4* Resultaten van het eerste deel van het onderzoek zijn in hoofdstuk 4 te vinden. Hierin komen de ervaringen van de respondenten naar voren. Hoe denken zij over de verschillende aspecten van het succes van individueel wonen en wat vinden ze ervan.
- Hoofdstuk 5* In dit hoofdstuk komen de resultaten van het documentenonderzoek naar voren. Hoe verhouden deze resultaten zich tot de meningen en ervaringen van de respondenten.
- Hoofdstuk 6* Beschrijft de mate van succes van het individueel wonen, de conclusies die te trekken zijn naar aanleiding van de beschreven resultaten in hoofdstuk vier en vijf en de overige bevindingen die ik heb gedaan aanleiding van het onderzoek.
- Hoofdstuk 7* In hoofdstuk zeven beschrijf ik ten slotte de vorm van het eindproduct en mijn motivatie daarvan en verantwoording daarvoor. Waarna u een literatuurlijst aan zal treffen.
- Hoofdstuk 8* Dit hoofdstuk bestaat uit een evaluatie, afsluiting en dankwoord.

1. Onderzoeksopzet

In dit hoofdstuk zet ik de onderzoeksopzet uiteen aan bod komen onder andere: de probleemstelling, vraagstelling, deelvragen en doelstelling. Ik zeg iets over de methoden van dataverzameling, de verantwoording van het onderzoek en de betrouwbaarheid en geldigheid van de gebruikte methoden.

1.1 Probleemstelling

De cliënten op de Stellenboschstraat wonen sinds twee jaar individueel. Zoals gezegd in de inleiding vraag ik mij af of er niet teveel gevraagd wordt van mensen met een verstandelijke handicap op het gebied van individueel wonen op de Stellenboschstraat. Ik kan deze vraag niet beantwoorden omdat het individueel wonen van cliënten op de Stellenboschstraat niet geëvalueerd wordt. Mijn probleemstelling is dan ook de volgende:

Het individueel wonen van cliënten op de Stellenboschstraat wordt niet geëvalueerd.

Dit probleem is relevant voor zowel de betreffende locatie als de organisatie omdat, doordat er niet wordt geëvalueerd, niet bekend is of het individueel wonen zoals dat nu wordt aangeboden, adequaat aansluit bij de zorgvragen van de cliënt. Indien de uitkomsten van het onderzoek generaliseerbaar zijn kunnen zij tevens relevantie hebben voor andere organisaties binnen de zorg voor verstandelijk gehandicapten. Alle organisaties hebben namelijk te maken met de veranderde inrichting van de zorg als gevolg van de 'vermaatschappelijking van de zorg', dit onderwerp zal nader worden toegelicht in hoofdstuk drie.

1.2 Vraagstelling

Door een passend antwoord, in de vorm van mijn product, te vinden op mijn probleemstelling kan ik erachter komen of er niet teveel gevraagd wordt van mensen met een verstandelijke handicap op het gebied van individueel wonen op de Stellenboschstraat. Door het formuleren van de in deze paragraaf omschreven vraagstelling hoop ik dit antwoord op mijn probleemstelling te vinden.

In dit onderzoek is sprake van een template (= blauwdruk) benadering. De blauwdruk is in dit geval de algemeen geldende theorie dat mensen met een verstandelijke handicap succesvol individueel kunnen wonen. Deze theorie baseer ik op de visie van De Compaan¹. Ik wil kijken of deze theorie aansluit op de informatie die voortkomt uit mijn onderzoek.

Mijn vraagstelling is dan ook de volgende:

1. Met welke mate van succes kunnen de ouder wordende mensen met een licht verstandelijke handicap op de Stellenboschstraat individueel wonen?

Om deze vraag te kunnen onderzoeken moet ik succesvol wonen eerst definiëren en dat doe ik als volgt:

- tijdens de onderzoeksperiode in het eigen huis blijven wonen.
- Gelijk blijven of toename van (woon)vaardigheden
- tevreden zijn met het wonen.

De eerste twee punten zijn in deze definiëring opgenomen naar aanleiding van Lozano². De tevredenheid is opgenomen naar aanleiding van literatuuronderzoek waarin aandacht voor subjectieve beleving wordt bepleit. Deze definitie van succesvol individueel wonen leidt dan tot een aantal deelvragen, deze worden geformuleerd in paragraaf 2.3 van dit

---

¹ Zie hoofdstuk 1, paragraaf 1.2

² Lozano, 1993

hoofdstuk. Naar aanleiding van onderzoek van Van Gennep³ besteed ik hierin ook aandacht aan gedragsproblemen.

Om succesvol te zijn in het meten van het succes van individueel wonen is het, naast het definiëren van succesvol wonen, zinvol te bepalen welke factoren verband houden met de mate van succes van individueel wonen. De factoren die ik in dit onderzoek heb opgenomen zijn gebaseerd op de onderzoeken van Lozano en Emerson⁴. Deze factoren zijn te plaatsen binnen de deelvragen (zie paragraaf 2.3) die ik heb geformuleerd naar aanleiding van de vraagstelling. Ik maak gebruik van deze factoren op richtinggevende basis om de vragen in het onderzoek te sturen. Hieronder volgt een overzicht van de factoren die verband houden met de mate van succes van individueel wonen:

Kenmerken van het individu

- leeftijd
- aantal medische problemen
- niveau van functioneren
- psychische problemen

Ondersteuning

- aantal personen in het sociaalnetwerk
- ontwikkeling van de ondersteuning van de begeleiders
- Hoe vaak de cliënt zelf beslist.

Context

- voorgeschiedenis wonen
- woonsituatie: woont de respondent alleen of met partner
- het hebben van een relatie en het verloop daarvan
- geschiktheid woning en woonomgeving
- werk of dagbesteding
- vrijetijdsbesteding
- aantal problematische situaties.

Allereerst zijn de kenmerken van het individu belangrijk. De leeftijd kan de mate van succes van individueel wonen beïnvloeden. Ook het aantal medische problemen kan een rol spelen bij het individueel wonen in de samenleving⁵. Het niveau van functioneren⁶ en gedragsproblematiek⁷ worden in eerder onderzoek ook als factoren opgenomen als factoren die het succes van individueel wonen kunnen beïnvloeden. Eventuele psychische problemen kunnen invloed hebben op het succes van individueel wonen. De term psychische problemen wordt gebruikt om een beschrijving te geven van een geestelijke en emotionele gesteldheid. Het begrip wordt gebruikt als het functioneren van mensen als gevolg van hun aandoening wordt belemmerd in belangrijke levensgebieden als leren, wonen, werken en sociale contacten. De meest voorkomende psychische problemen zijn, angst en paniek stoornissen, depressie, persoonlijkheidstoornis (borderline), psychotische stoornis (hallucinaties, waanideeën), eetstoornis, autisme

Ook ondersteuning en contacten met familie en begeleiders zijn van voorspelende waarde voor de mate van succes waarmee mensen met een verstandelijke handicap in individueel in de samenleving wonen⁸. Zowel contacten met het sociale netwerk als met het professionele netwerk zijn als factoren opgenomen.

---

³ Van Gennep, 2000

⁴ Lozano 1993; Emerson, et al., 2000

⁵ bijvoorbeeld Emerson, et al., 2000

⁶ Lozano 1993; Emerson, et al., 2000

⁷ Lozano 1993; Emerson, et al., 2000

⁸ Lozano, 1993; Luckasson, et al. 1992

Omgevingsfactoren en factoren die hier onder context worden genoemd zijn op grond van eigen idee en de geraadpleegde literatuur opgenomen in dit onderzoek. Onder de contextfactoren vallen de voorgeschiedenis van wonen. Ook kan het verschil maken of de respondent alleen woont of met een partner. De woonomgeving blijkt een belangrijke rol te spelen en leidt dan tot de genoemde factor geschiktheid woning en woonomgeving. Het belang van de invloed van het hebben van werk of dagbesteding en van activiteiten als vrijetijdsbesteding is tevens terug te vinden in het onderzoek van Emerson⁹. Een belangrijk onderdeel van het individueel wonen is in mijn ervaring omgaan met je vrije tijd en het indelen van die tijd. Ook volgens de literatuur is het ervaren van prettige en zinvolle bezigheden een aspect van de ervaren tevredenheid van mensen met het wonen. Een rol bij het al dan niet met succes op jezelf en dus individueel kunnen wonen spelen volgens de literatuur de zogenaamde 'critical life events'¹⁰, daarom is het aantal problematische situaties als laatste factor opgenomen om de mate van succes van individueel wonen te kunnen bepalen.

Zoals de eerder genoemde doelstelling aangeeft zou ik graag enkele aanbevelingen doen met betrekking tot het succes van het individueel wonen van verstandelijk gehandicapten op de Stellenboschstraat. Om dit deel van de doelstelling te kunnen bereiken is meer achtergrondinformatie nodig over het proces voorafgaande aan de plaatsing in een individuele woonsetting als de Stellenboschstraat. Ik heb er dan ook voor gekozen enkele vragen te stellen aan een sleutelinformant. Deze sleutelinformant is de persoon die heeft besloten aangemelde cliënten al dan niet op de Stellenboschstraat te plaatsen. Ik wil van deze persoon informatie verkrijgen over hoe de beslissing iemand in een individuele woonsetting te plaatsen tot stand komt. Ik wil onderzoeken in hoeverre gebruik gemaakt wordt van de hierboven omschreven factoren voor het succes van individueel wonen. Zodat het voor mij mogelijk wordt aanbevelingen te doen betreffende dit onderwerp.

1.3 Doelstelling

Met de uitkomsten van mijn onderzoek hoop ik enige duidelijkheid te verschaffen over het succes van het individueel wonen van cliënten op de Stellenboschstraat. Zodat ik erachter kan komen of er niet teveel gevraagd wordt van mensen met een verstandelijke handicap op het gebied van individueel wonen op de Stellenboschstraat.

1.4 Deelvragen

Op basis van de informatie in paragraaf 1.2 formuleer ik naar aanleiding van de probleemstelling, vraagstelling en doelstelling de volgende deelvragen:

- 1a. Blijven de respondenten in het eigen huis wonen?
- 1b. Blijven de (woon)vaardigheden en gedragsproblemen gelijk, of nemen deze toe of af?
- 1c. In welke mate zijn de respondenten tevreden met het wonen?
- 1d. Hoe heeft de mate waarin de respondenten over bepaalde zaken zelf kunnen/mogen beslissen invloed op de tevredenheid met het wonen?
- 1e. In hoeverre wordt gebruik gemaakt van de factoren voor het succes van individueel wonen in de beslissing iemand in een individuele woonsetting te plaatsen?

Het antwoord op de vraagstelling wordt, naar aanleiding van de eerste vier deelvragen, gegeven in hoofdstuk vier. In dit hoofdstuk doe ik verslag van de resultaten van de interviews met de respondenten die individueel wonen op de Stellenboschstraat. Ook komen naar aanleiding van de deelvragen de resultaten van het documentenonderzoek naar voren. Het antwoord op deelvraag 1e. wordt in hoofdstuk vijf beantwoord naar aanleiding van het interview met de eerder genoemde sleutelinformant.

---

⁹ Emerson, et al., 2000

¹⁰ Monaghan & Soni, 1992

1.5 Methoden van dataverzameling

Ik heb gekozen voor een half- of gedeeltelijk gestructureerd interview. Dit heb ik gedaan omdat ik door middel van literatuurstudie en signalen die ik tijdens het werk heb opgepikt voorkennis had. Op basis van die voorkennis wist ik over welke onderwerpen ik informatie wilde verkrijgen. Deze manier van interviewen gaf mij de zekerheid dat ik de informatie waar ik naar op zoek was zou krijgen. Dit had ik ook met gesloten vragen kunnen bereiken, het half gestructureerde interview gaf mij echter de mogelijkheid om ook nieuwe informatie te verzamelen. Informatie die anders alleen in een open gesprek naar voren zou komen. Ik heb niet gekozen voor een open gesprek om informatie te verzamelen omdat het risico van onbetrouwbare uitkomsten bij deze vorm van interviewen groot is en omdat de verwerking ervan in relatie tot de beschikbare tijd niet haalbaar was. Het gedeeltelijk gestructureerde interview heeft net als het open gesprek, hoewel in mindere mate, als risico dat het onbetrouwbare uitkomsten kan opleveren. De efficiëntere verwerking van deze vorm van interviewen gaf mij echter de mogelijkheid in kortere tijd meer interviews af te nemen en te verwerken waardoor ik een hogere betrouwbaarheid van mijn onderzoek kon bereiken. Doel van de vragenlijst is een beeld te krijgen van de tevredenheid van de cliënten die individueel wonen op de Stellenboschstraat. Ook in het interview met de sleutelinformant ben ik uitgegaan van een gedeeltelijk gestructureerd interview. In dit geval heb ik de keus hiervoor voornamelijk gebaseerd op het feit dat ik naar aanleiding van literatuurstudie wist over welke onderwerpen ik informatie wilde verzamelen.

Het documentenonderzoek geeft een aanvullend en meer objectief beeld van het woonsucces van de respondenten. Er is veel literatuur over het meten van de kwaliteit van bestaan. Er is hierover veel discussie bijvoorbeeld Van Gennep¹¹. De eerder genoemde gekleurde blik waarmee ik voor dit onderzoek heb gekozen, is gebaseerd op wat ik in de dagelijkse praktijk had gesignaleerd. Verder heb ik op de locatie informatie gezocht die relevant was voor mijn vraagstelling. Documenten die relevant waren, zoals: zorgplan, cliëntendossiers, notulen van cliëntbesprekingen et cetera.

1.6 Verantwoording van het onderzoek

Onderzoeksgroep

Als respondenten heb ik cliënten gekozen die een gemiddelde weergeven van de populatie cliënten op de Stellenboschstraat. Om dit te bereiken heb ik geen specifieke criteria gesteld anders dan de volgende. De cliënt moest voldoende capabel zijn om een gesprek te kunnen voeren, de vragen te begrijpen en relevante antwoorden kunnen geven. In principe zijn alle cliënten die op de Stellenboschstraat wonen hiertoe in staat.

De selectie van de respondenten is objectief verlopen. Alle cliënten die op de locatie wonen zijn voldoende capabel om een gesprek te voeren, de vragen te begrijpen en relevante antwoorden te kunnen geven. Ik heb er dan ook voor gekozen tien cliënten te interviewen op basis van beschikbaarheid. Gezien ik de interviews heb afgenomen op wisselende dagen en tijdstippen, zowel 's avonds als overdag, is geen specifieke volgorde aan te wijzen in de respondenten. Ik heb ervoor gekozen tien cliënten te interviewen, zij zouden een representatieve groep moeten vormen van cliënten die op de Stellenboschstraat wonen. Zij vormen de helft van de huidige populatie cliënten. De respondenten die ik heb benaderd voor dit onderzoek zijn cliënten binnen mijn eigen instelling op de eigen locatie. Dit maakte de toegankelijkheid eenvoudig en heeft ertoe bijgedragen dat de bestaande situatie zo min mogelijk zou worden verstoord (non-reactiviteit). Wel diende ik mij bewust te zijn van een bepaalde bedrijfsblindheid; doordat ik zelf deel uitmaak van de betreffende instellingscultuur, ben ik wellicht te weinig kritisch geweest. Anderzijds ben ik als gevolg hiervan wellicht te kritisch geweest naar aanleiding van wat ik heb gesignaleerd op de locatie. Daarnaast kunnen respondenten

---

¹¹ Van Gennep, 2000

het gevoel hebben gehad sociaal wenselijke antwoorden te moeten geven. Ook kan ik niet uitsluiten dat zij zich niet vrijuit hebben uitgesproken, aangezien hun informatie op band opgenomen en voor een onderzoek gebruikt zou gaan worden. Op het interviewen van verstandelijk gehandicapte respondenten heb ik mij voorbereid door literatuur te bestuderen. Naar aanleiding hiervan heb ik ervoor gekozen het aantal vragen te beperken omdat de spanningsboog van respondenten met een verstandelijke handicap korter is. Bovendien heb ik de vragen eenvoudig gehouden en eventueel gesloten gesteld wanneer dit tijdens het interview wenselijk was omdat de respondent anders niet kon antwoorden.

1.7 Betrouwbaarheid en geldigheid van de gebruikte methoden

Gedeeltelijk gestructureerd of gestructureerd interview:

Het interview met de respondenten heeft plaatsgevonden aan de hand van een gedeeltelijk gestructureerde vragenlijst (zie bijlage1). Hierin lagen de onderwerpen (topics) en mijn voorkeur voor een volgorde vast. Ik heb bij een aantal vragen gekozen voor een meer gestructureerde aanpak. Het gaat om vragen waarbij de antwoordmogelijkheden vastliggen. Ik heb hiervoor gekozen om de verwerking en evaluatie van de onderzoeksgegevens behapbaar te maken. Omdat het gaat om een beperkt aantal respondenten heb ik gekozen voor individuele gesprekken met hen. Om de uitkomsten zo betrouwbaar en vergelijkbaar mogelijk te maken, heb ik in alle interviews dezelfde vragen gesteld die ik vooraf heb geformuleerd. Dat gold ook voor de volgorde. Tijdens het interview ben ik hier alleen zonedig van afgeweken. Het gaat hier dus om een mengvorm van een gedeeltelijk gestructureerd en een gestructureerd interview. De open vragen geven de duidelijkste indicatie van een vorm van kwalitatieve analyse.

Voor het interview met de sleutelinformant heb ik gekozen voor een gedeeltelijk gestructureerd interview. Hierin lagen de onderwerpen (topics) en mijn voorkeur voor een volgorde vast. Ik heb gekozen voor een individueel gesprek omdat dat mij de mogelijkheid gaf om door te vragen op de verschillende onderwerpen. De antwoordmogelijkheden lagen niet vast (daarom heet het ook een gedeeltelijk gestructureerd interview). Het kwalitatieve karakter van dit interview was groter omdat ik meer heb doorgevraagd in het gesprek. Dit heeft natuurlijk invloed gehad op de betrouwbaarheid van het interview welke hierdoor is verlaagd.

Interviews:

Naar aanleiding van het vak praktijkonderzoek had ik al eerder ervaring opgedaan met het interviewen van cliënten. Ik heb een proefinterview gehouden met één cliënt, deze cliënt maakte geen deel uit van de onderzoeksgroep. De cliënt voldeed echter aan dezelfde voorwaarden als de overige respondenten. Naar aanleiding hiervan is de afstemming van deel- op interviewvragen verbeterd. Ook leverde dit een aantal bruikbare tips op. Zowel over de techniek van het interviewen als over de gestelde vragen. Op basis hiervan heb ik de vragen kritisch bekeken en waarnodig aangepast. Dit heeft de kwaliteit van de interviews verhoogd. Één van de respondenten had last van het feit dat het interview opgenomen werd. Dit kan haar antwoorden beïnvloed hebben, wellicht heeft het haar gedachtegang geblokkeerd, heeft ze minder durven zeggen en heeft zij meer sociaal wenselijke antwoorden gegeven. Dit heeft de interne geldigheid van het onderzoek verlaagd.

Participerende observatie:

Mijn keuze voor dit onderzoeksonderwerp was ingegeven door wat ik dagelijks in het werk signaleer, bij cliënten, bij collega's én bij mijzelf.

Documentatieonderzoek:

Na het afnemen van de interviews heb ik zorgplannen, cliëntendossiers, notulen van cliëntbesprekingen en eventueel andere relevante documentatie betreffende de cliënten

gelezen. In deze documentatie heb ik gezocht naar specifieke aanvullende informatie betreffende de respondenten. Dit heeft de betrouwbaarheid verhoogd omdat de informatie uit de interviews is aangevuld en uitgebreid met objectieve informatie verkregen uit de documenten. De informatie was goed bereikbaar en bleek relevant voor het onderzoek. Ik heb gezocht naar specifieke informatie naar aanleiding van een aantal vragen, die ik heb opgesteld na het bestuderen van de literatuur (zie bijlage 2). Zoals in de vraagstelling naar voren komt hebben alle respondenten een licht verstandelijke handicap. De factor voor succes, 'niveau van functioneren', was bedoeld om te laten zien hoe individuele variaties binnen deze definitie verband houden met het succes van individueel wonen. De gegevens in de dossiers bleken echter niet eenduidig en daardoor niet vergelijkbaar. Bovendien bleken de gegevens gedateerd, deze gegevens zouden dan ook niet bijdragen aan het vergroten van de betrouwbaarheid van het onderzoek. Op basis van deze argumenten heb ik ervoor gekozen de factor voor succes, 'niveau van functioneren', niet mee te wegen in dit onderzoek.

Sleutelinformant:

De informatie die ik van mijn sleutelinformant kreeg, heeft geen directe informatie gegeven over het succes van individueel wonen en heeft in die zin de betrouwbaarheid van mijn onderzoek dus niet verhoogd. De informatie heeft echter wel bijgedragen aan het onderzoek door inzicht te geven in wat er voorafgaat aan het individueel wonen en het al dan niet succesvol zijn daarvan. Uit het interview met de sleutelinformant komt naar voren dat er nauwelijks gebruik wordt gemaakt van deze factoren voor succes en dat er geen methodisch instrument bestaat wat ingezet wordt in de beslissing een cliënt te plaatsen op een setting voor individueel wonen te plaatsen. De conclusies die daaruit voortkomen hebben de betrouwbaarheid van dit onderzoek beïnvloeden, door een verband aan te tonen tussen voorbereiding op het individueel wonen en de mate van succes. Voor een nadere toelichting wil ik u doorverwijzen naar hoofdstuk 6 paragraaf 3.

Opnameapparatuur:

De betrouwbaarheid is vergroot door de gesprekken op geluidsband op te nemen (alle respondenten hebben daar toestemming voor gegeven). Ik heb hier tevens voor gekozen om de uitwerking van de interviews makkelijker te maken waar het ging om de open vragen. Zoals gezegd heeft het de antwoorden van één respondent nadelig beïnvloed.

Interne geldigheid:

De gekozen onderzoekszopzet was naar mijn mening het meest geschikt om een geldig antwoord te vinden op de vraagstelling. Deze onderzoekszopzet gaf mij de mogelijkheid het succes van het individueel wonen van 50% van het totale aantal cliënten, dat op de Stellenboschstraat woont te onderzoeken. Door een deel van mijn informatie te halen uit relevante documentatie is een eenzijdige benadering voorkomen. Ik wilde dus zoveel mogelijk relevante informatie krijgen en had daarom voor diepte interviews kunnen kiezen. Daarvoor heb ik niet gekozen omdat daarvoor de vraagstelling te smal is, mijn tijd te beperkt en de spanningsboog van de respondenten te kort. De uitkomsten waren onderling goed vergelijkbaar doordat ik aan alle respondenten dezelfde interviewvragen heb gesteld. Bij de interne geldigheid heb ik enkele kanttekeningen, namelijk:

Bij één van de respondenten heb ik de interviewvragen deels in een andere volgorde gesteld. Dit had de betrouwbaarheid en geldigheid kunnen verminderen. Er bleek echter dat ook bij dit interview alle deelvragen beantwoord zijn en dat het labelen en herschikken van de antwoorden geen problemen opleverde. Het heeft de onderlinge vergelijkbaarheid daarom niet verminderd.

Bij een andere cliënt heb ik enkele éxtra vragen gesteld. Dit gebeurde spontaan tijdens het interview. Deze vragen en antwoorden waren weliswaar zinnig maar konden niet meer meegenomen worden in de overige interviews. Bij het labelen en herschikken van de antwoorden bleek echter dat dit nauwelijks heeft uitgemaakt: Ik heb voldoende informatie gekregen om de deelvragen te kunnen beantwoorden.

Externe geldigheid:

Door de onderzoekssituatie zo alledaags en normaal mogelijk te laten verlopen, de interviews zijn afgenomen in een voor de respondent vertrouwde omgeving en ik ken de respondenten, had ik de mogelijkheid om de uitkomsten inhoudelijk te generaliseren naar vergelijkbare situaties. Ik heb de resultaten dus vergelijkbaar en overdraagbaar gemaakt waardoor een grotere reikwijdte is ontstaan. Dit verhoogt de externe geldigheid. In principe zouden de uitkomsten van het onderzoek niet anders zijn geweest als ik had gekozen voor andere respondenten binnen de onderzoeksgroep.

Instrumentele of dataverzamelings geldigheid:

Door de combinatie van meerdere technieken van dataverzameling (onder andere documentatieonderzoek en gedeeltelijk gestructureerde/gestructureerde interviews) is er sprake van een multimethodeaanpak of een methodische triangulatieaanpak. Dit verhoogt de externe geldigheid van de uitkomsten, analyses en interpretaties. De resultaten van de diverse interviews verschillen weliswaar, in grote lijnen komen ze echter wel met elkaar overeen, ze convergeren. Ook convergeren de resultaten met de verwachtingen naar aanleiding van de door mij opgevangen signalen tijdens het werk en met de gegevens uit de meer recente literatuur die ik heb bestudeerd. Wat echter opvalt, is dat de resultaten niet convergeren met de meer gedateerde literatuur die ik naar aanleiding van dit onderzoek heb bestudeerd.

2. Voorinformatie De Compaan en locatie Stellenboschstraat

In dit hoofdstuk geef ik een beschrijving van De Compaan, enige uitleg over de visie van De Compaan en woonlocatie Stellenboschstraat, mijn werkplek binnen de organisatie.

2.1 De Compaan¹²

De Compaan is ontstaan in 1999 door een fusie van activiteitencentrum Dr. Schreuder van der Kolk en SPC-Sandhage. Verbetering van de kwaliteit van ondersteuning aan mensen met een verstandelijke handicap in de regio Haaglanden was de belangrijkste drijfveer voor deze fusie. De Compaan ondersteunt mensen met een verstandelijke handicap bij het leiden van hun eigen leven. De Compaan biedt ondersteuning aan ongeveer 1300 mensen met een verstandelijke handicap. Het werkgebied van De Compaan is de regio Haaglanden (Den Haag, Rijswijk, Voorburg, Leidschendam, Wassenaar en Zoetermeer) in dit gebied heeft De Compaan ruim 55 locaties.

De Compaan biedt de volgende vormen van ondersteuning:

Voor kinderen:

- Vroeghulp
- Ambulante begeleiding: begeleiding thuis, op een kinderdagverblijf of op school.
- Kinderdagcentra
- Observatie en behandeling
- Weekend en vakantieopvang

Wonen (voor jong en oud):

- Wonen in groepsverband met intensieve begeleiding en, indien nodig verzorging.
- Wonen in groepsverband met ondersteuning altijd in de buurt.
- Individueel wonen met een steunpunt in de buurt en ondersteuning op afspraak.
- Zelfstandig wonen met ondersteuning op afspraak.

Dagbesteding (vanaf 18 jaar):

- Activiteiten die vergelijkbaar zijn met regulier werk.
- Gevarieerde activiteiten gericht op specifieke cliënten, bijvoorbeeld mensen met een meervoudige handicap of ouderen.
- Vorming en ondersteuning.
- Ondersteuning bij het zoeken naar een baan of bij zelfstandig werken. (jobcoaching)

2.2 Visie van De Compaan¹³

In de visie van De Compaan staan drie begrippen centraal:

- Integratie, mens zijn onder de mensen.
- Zelfbepaling, individueel en weloverwogen keuzes kunnen maken.
- Persoonlijke ontplooiing, eigen mogelijkheden ontwikkelen en leren van nieuwe vaardigheden.

De Compaan ziet zichzelf als een metgezel voor cliënten/vertegenwoordigers.

De ondersteuning van De Compaan staat voor:

Integratie: mens onder mensen

Mensen met een verstandelijke handicap hebben, net als ieder ander, recht op volledige deelname aan de samenleving. Mens zijn onder mensen dus. De Compaan wil mensen met een verstandelijke handicap er echt bij laten horen. Zij ondersteunen cliënten bij hun deelname aan de samenleving. Bijvoorbeeld bij het opbouwen en onderhouden van

---

¹² www.decompaan.nl

¹³ www.decompaan.nl

contacten met anderen. Integratie, meedoen, kan alleen als de samenleving ook openstaat voor mensen met een verstandelijke handicap en hun bijdrage serieus neemt. Mensen met een verstandelijke handicap moeten waar mogelijk gebruik kunnen maken van dezelfde voorzieningen als ieder ander. De Compaan wil zich hiervoor inspannen. Bijvoorbeeld door zelf een stapje terug te doen en meer algemene maatschappelijke instellingen te stimuleren om, binnen hun aanbod, ruimte te maken voor mensen met een verstandelijke handicap. Dat vraagt om samenwerking met bijvoorbeeld woningcorporaties, thuiszorg en arbeidsbemiddeling.

Zelfbepaling: individueel en weloverwogen keuzes kunnen maken

Mensen met een verstandelijke handicap willen zelf keuzes maken. Voor de één zal de controle over het eigen leven groter zijn dan voor de ander. Maar ook voor mensen met een intensieve ondersteuningsvraag is het een uitdaging om de controle over het eigen leven te laten toenemen. De ondersteuning van De Compaan is gericht op het maken van die keuzes. Medewerkers van De Compaan gaan met de cliënt op zoek naar wat hij of zij belangrijk vindt in het leven. Een persoonlijk plan beschrijft vervolgens hoe de cliënt ondersteund wordt om keuzes te maken en deze uit te voeren.

Ontplooiing: eigen mogelijkheden ontwikkelen en leren van nieuwe vaardigheden

Grenzen verkennen, de eigen mogelijkheden ontwikkelen: mensen met een verstandelijke handicap willen en kunnen zich ontplooien. De laatste jaren zijn er door mensen met een verstandelijke handicap verbluffende resultaten geboekt in het leren van nieuwe vaardigheden. De koppeling van ervaringsleren aan gerichte scholing en vorming blijkt een succesvolle combinatie. De Compaan wil zich sterk maken voor de ontplooiing van mensen met een verstandelijke handicap. Scholing en vorming voor alle cliënten en hun familie vindt De Compaan een belangrijk onderdeel van de ondersteuning.

2.3 Woonlocatie Stellenboschstraat

Woonvoorziening Stellenboschstraat is een voorziening die ondersteuning op maat biedt bij individueel wonen en is gelegen nabij het centrum van Den Haag in de Schilderswijk. Er wonen 21 cliënten van de Compaan en 5 cliënten van de stichting Steinmetz. Daarnaast wonen er ook nog mensen van Pealita en Chinese ouderen verenigd in de stichting Fu Hau Low. Er zijn in de flat één- en tweekamer appartementen. Elk appartement beschikt over een eigen toilet, douche en keuken. In het flatgebouw bevindt zich een steunpunt. Het steunpunt biedt informatie en gezelligheid. Cliënten kunnen er bijvoorbeeld eten en wassen. Het team bestaat uit twaalf medewerkers. Per dienst is er één begeleider aanwezig. Voor de ondersteuning bij het wonen komen de begeleiders bij de cliënten langs op afgesproken tijdstippen. 's Nachts is er een slaapdienst aanwezig voor eventuele zorg op afroep. De cliënten die op de Stellenboschstraat wonen hebben een lichte verstandelijke handicap. Dit betekent dat de cliënten een ontwikkelingsleeftijd tussen de 7 en 14 jaar hebben. Bij een aantal cliënten spelen psychiatrische problematieken een rol. Op de Stellenboschstraat wonen mensen tussen de 30 en 70 jaar het overgrote deel van hen is boven de 40, het gaat dus om ouder wordende cliënten. De cliënten zijn redelijk zelfstandig en doen voor zover mogelijk alles wat ze zelf kunnen, bijvoorbeeld aankleden, wassen, schoonmaken et cetera. De zorg bestaat voornamelijk uit het behouden van zelfstandigheid. Andere aandachtspunten zijn, waar nodig lichaamsverzorging, sociale vaardigheden, structurering en invulling van de dag. Op onze locatie werken wij zoveel mogelijk vanuit de EIM methodiek. Het Eigen Initiatief Model (EIM) is een trainings- en begeleidingsmethodiek voor het vergroten van de zelfstandigheid, de flexibiliteit en de inzetbaarheid van mensen met een handicap. Het geleerde biedt hen, naast het eerder genoemde perspectief, ook de mogelijkheid 'effectiever' te functioneren op alle maatschappelijke terreinen. Het model werd ontwikkeld n.a.v. het wetenschappelijk onderzoek van de vakgroep orthopedagogiek van de Rijksuniversiteit Groningen. Het onderzoek werd uitgevoerd door dr. J.T. Timmer onder supervisie van prof. dr. G.H. van Gemert. Wij proberen de cliënten te

ondersteunen op de manier “zo normaal waar mogelijk en aangepast waar dat moet”. In de praktijk betekent dit dat wij als team ervoor zorgdragen dat cliënten midden in de maatschappij staan waar zij wonen. Dit houdt in dat cliënten zoveel mogelijk gebruikmaken van “normale” kanalen voor hun zorg en dienstverlening zoals de supermarkt om de hoek, de locale huisartsen praktijk, fysiotherapeut, thuiszorg ed. Hoewel De Compaan een aantal van deze diensten wel binnen de organisatie aanbiedt, geven wij de visie vorm door de cliënten zoveel mogelijk de conventionele wegen te laten bewandelen.

3 Achtergronden van het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt de verandering in visie op mensen met een verstandelijke handicap beschreven. Tevens wordt het begrip individueel wonen verduidelijkt en wordt de discussie die rondom dit onderwerp speelt belicht.

3.1 Ontwikkelingen in de zorg

De zorg voor mensen met een verstandelijke handicap heeft de afgelopen decennia een enorme ontwikkeling doorgemaakt. Tot ongeveer 1970 was er sprake van een medisch model waarin mensen met een verstandelijke handicap als patiënt werden gezien die verzorgd werden in een instituut, dat instituut lag dan bij voorkeur op enige afstand van de samenleving. Dit verschijnsel noemt men segregatie. Na 1970 was er sprake van een ontwikkelingsmodel waarin mensen met een verstandelijke handicap werd beschouwd als mens met mogelijkheden. Het trainen en ontwikkelen van mensen met een verstandelijke handicap in daarvoor opgerichte speciale voorzieningen in de samenleving stond voorop, men noemt dit normalisatie. Men begreep dat de omgeving belangrijk is bij ontplooiing en leren, mede hierdoor kwamen mensen met een verstandelijke beperking in de samenleving te wonen in gezinsvervangende tehuizen. Deze werden gezien als een gewone leefomgeving. In de tweede helft van de jaren tachtig kwam er kritiek op deze vorm van normalisatie, omdat de gezinsvervangende tehuizen vaak als kleine instituten functioneerden met de bijbehorende kenmerken¹⁴. Sinds de jaren negentig is het burgerschapsmodel opgekomen. Mensen met een verstandelijke handicap worden gezien als volwaardig burger met de bijbehorende rechten en plichten. De handicap werd niet zozeer beschouwd als gevolg van een organische aandoening die de mensen hebben maar als een resultaat van de betekenis die aan de gevolgen van die organische aandoening wordt gegeven op grond van maatschappelijke waarden en normen. Ziektes kunnen leiden tot bepaalde stoornissen in het organisme. Beperkingen in het persoonlijk functioneren kunnen het gevolg zijn van die stoornissen in het organisme. Een handicap is echter niet zonder meer het gevolg van de beperkingen in het persoonlijk functioneren. Op grond van de in de samenleving bestaande waarden en normen krijgt een beperking een bepaalde betekenis. Het gevolg hiervan is dat mensen met beperkingen vaak een nadelige positie in de samenleving hebben. Er is bij een handicap eigenlijk sprake van een maatschappelijk probleem. De oplossing voor dit probleem wordt met de komst van het burgerschapsmodel gezocht in een andere betekenisgeving. Mensen met beperkingen hebben recht op een plaats als volwaardig burger in de maatschappij. Vanwege de beperkingen kunnen zij ondersteuning nodig hebben. De ondersteuning wordt bij voorkeur gegeven vanuit het sociale netwerk van de betrokkene en vanuit de gewone voorzieningen in de samenleving. Het doel daarvan is leven als volwaardig burger in de samenleving.

3.2 Definitie verstandelijk gehandicapt

In mei 2002 publiceerde de American Association on mental retardation een nieuw model en nieuwe definitie van verstandelijke gehandicapt, welke luidt:

“Een verstandelijke handicap verwijst naar functioneringsproblemen die worden gekenmerkt door significante beperkingen in zowel het intellectuele functioneren als in het adaptieve gedrag zoals tot uitdrukking komt in conceptuele, sociale en praktische vaardigheden. De functioneringsproblemen ontstaan voor de leeftijd van 18 jaar”.¹⁵

---

¹⁴ Van Gennep, 1999

¹⁵ uit handboek ‘Mental retardation. Defenition, Classification and Systems of Supports. www.aamr.org

3.3 Individueel wonen

Individueel wonen is het in staat stellen van mensen met een verstandelijke handicap om ongeacht de mate van beperkingen, in de samenleving te wonen, daar waar zij dat willen, met wie zij dat willen, voor zolang als zij willen met alle daarvoor benodigde ondersteuning¹⁶.

Het individueel wonen op de Stellenboschstraat wordt vorm gegeven door ondersteuning op maat te bieden aan cliënten die er wonen. Er wonen 21 cliënten van de Compaan en 5 cliënten van de stichting Steinmetz. Daarnaast wonen er ook nog mensen van Pealita en het GDO. Er zijn in de flat één- en tweekamer appartementen. Elk appartement beschikt over een eigen toilet, douche en keuken. In het flatgebouw bevindt zich een steunpunt. Het steunpunt biedt informatie en gezelligheid. Cliënten kunnen er bijvoorbeeld eten en wassen. Per dienst is er één begeleider aanwezig. Voor de ondersteuning bij het wonen komen de begeleiders bij de cliënten langs op afgesproken tijdstippen. 's Nachts is er een slaapdienst aanwezig voor eventuele zorg op afroep. De cliënten die op de Stellenboschstraat wonen hebben een lichte verstandelijke handicap. Dit betekent dat de cliënten een ontwikkelingsleeftijd tussen de 7 en 14 jaar hebben. Bij een aantal cliënten spelen psychiatrische problematieken een rol. Op de Stellenboschstraat wonen mensen tussen de 30 en 70 jaar het overgrote deel van hen is boven de 40, het gaat dus om ouder wordende cliënten. De cliënten zijn redelijk zelfstandig en doen voor zover mogelijk alles wat ze zelf kunnen, bijvoorbeeld aankleden, wassen, schoonmaken et cetera. De zorg bestaat voornamelijk uit het behouden van zelfstandigheid of het vergroten hiervan. Andere aandachtspunten zijn, waar nodig lichaamsverzorging, sociale vaardigheden, structurering en invulling van de dag. Op de locatie wordt zoveel mogelijk gewerkt vanuit de EIM methodiek. Er wordt geprobeerd de cliënten te ondersteunen op de manier "zo normaal waar mogelijk en aangepast waar dat moet". In de praktijk betekent dit dat het team ervoor zorgdraagt dat cliënten midden in de maatschappij staan waar zij wonen. Dit houdt in dat cliënten zoveel mogelijk gebruikmaken van "normale" kanalen voor hun zorg en dienstverlening zoals de supermarkt om de hoek, de locale huisartsen praktijk, fysiotherapeut, thuiszorg en dergelijke. Hoewel de Compaan een aantal van deze diensten wel binnen de organisatie aanbiedt, geeft het team de visie vorm door de cliënten zoveel mogelijk de conventionele wegen te laten bewandelen.

Deze invulling komt niet helemaal overeen met de eerdergenoemde definitie van individueel wonen. Het voldoet echter wel aan de belangrijkste uitgangspunten van de definitie namelijk, Dat mensen zelf kiezen met wie zij willen wonen en zelf zeggenschap hebben over de woning, het eigenbestaan en de ondersteuning. O'Brien¹⁷ beschrijft drie dimensies van een eigen woning. Het gaat allereerst om het thuisvoelen en daarbij om zeggenschap en eigendom. De eigen woning is een plek waar je je thuisvoelt en waar je naar eigen inzicht een eigen leven kunt leiden. Er is zeggenschap over de gang van zaken in het huis en over de eventuele ondersteuning. Het hebben van een eigen huis geeft een gevoel van zekerheid en eigenwaarde. De gedachte is dat dit zal bijdragen aan ontwikkeling en aan de toename van de kwaliteit van bestaan.

3.4 De discussie

Zoals al eerder duidelijk werd zijn de veranderingen in het aanbod, de daarvoor gewenste samenwerking tussen diverse instellingen en organisaties, en de gewenste verschuiving van professionele naar informele opvang en ondersteuning, onder de noemer 'vermaatschappelijking in de zorg', inmiddels een speerpunt van het beleid geworden.

---

¹⁶ Allard, 1996

¹⁷ O'Brien, 1994

Het streven naar volwaardig burgerschap voor mensen met beperkingen roept echter ook onder de pleitbezorgers van een betere positie van deze mensen vraagtekens op. Zij wijzen erop dat mensen met beperkingen mogelijk wel dezelfde rechten als mensen zonder beperkingen moeten worden gegund, maar dat van hen niet dezelfde plichten mogen worden gevraagd. De norm voor volwaardigheid is immers de standaardmens, de autonome burger, die voor zichzelf kan zorgen en verzorgingsstaat noch medeburgers nodig heeft. Het gaat echter juist om mensen die, om wat voor reden dan ook, niet volledig autonoom kunnen zijn omdat zij belemmerd zijn in het verrichten van een of meer voor de mens normale activiteiten¹⁸. De nadruk op volwaardigheid kan ertoe leiden dat het bijzondere van de betrokkenen uit het oog verloren wordt en vervangen wordt door eisen, waaraan zij nu eenmaal niet kunnen voldoen¹⁹. In plaats van ruimte voor de kwetsbaren wordt dan juist hun uitsluiting gecreëerd. Deze mogelijk nadelige consequenties van de eis tot het volwaardig burgerschap spelen eveneens mee in de discussies die nog altijd over de vermaatschappelijking in de zorg gaande zijn. De vroegere instellingen mochten dan stigmatiseren en betuttelend zijn, zij boden de kwetsbare mensen wel geborgenheid en ruimte om te zijn wie ze zijn. Mensen die door hun beperkingen niet in staat zijn tot het aangaan van 'normale' sociale contacten en niet deel kunnen nemen aan het 'normale' bestaan. Dreigen weg te kwijnen in hun zelfstandige woningen, waardoor hun problematiek niet vermindert en hun kwaliteit van leven wordt bedreigd. De negatieve ervaringen met de druk een 'zo gewoon mogelijk' leven te leiden vormen ook voor de betrokkenen zelf aanleiding om te pleiten voor een aparte plek, buiten de samenleving. De familieleden en de mensen met beperkingen zelf worden in hun bezorgdheid bijgevalen door professionele hulpverleners, die zich in hun dagelijkse werk geconfronteerd zien met de zorgvragen van hun cliënten en met wat zij als verharding van de samenleving ervaren.

De twijfels over de vermaatschappelijking in de zorg lijken te worden aangewakkerd door de huidige tendens in het beleid om een groter beroep te doen op de eigen verantwoordelijkheid van mensen voor hun redzaamheid en deelname aan het maatschappelijke verkeer. In de discussies wordt erop gewezen dat zeker van mensen met verstandelijke beperkingen niet altijd verwacht mag worden dat zij deze verantwoordelijkheid kunnen dragen. Zij zijn immers niet altijd in staat de consequenties van hun gedrag te overzien en tijdig om hulp te vragen, mocht dit nodig zijn. Zelfstandigheid kan er dan toe leiden dat zij de regie over hun leven kwijtraken, schulden maken en uiteindelijk op straat terechtkomen. De zorgen van verwanten en hulpverleners over deze gevolgen resulteren niet zelden in een pleidooi voor meer professionele hulp en desnoods minder autonomie van de betrokkenen. Het debat zoals dat nu gevoerd wordt, is dus in feite een oude discussie over de beste manier om om te gaan met mensen met beperkingen. In vroeger tijden leidde deze discussie tot het oprichten van speciale voorzieningen, inrichtingen, om deze mensen te beschermen tegen de reacties van de samenleving op hun anderszijn. Toen werd geconstateerd dat het leven in dergelijke inrichtingen niet bijdroeg aan de kwaliteit van leven en ook hun mogelijkheden tot ontplooiing en ontwikkeling remde, ging het debat vervolgens over de 'terugkeer' van de mensen met beperkingen in de samenleving en de daaraan verbonden voorwaarden voor een geborgen bestaan²⁰.

3.5 De financiering

De vermaatschappelijking van de zorg speelt ook op politiek niveau. Men geeft hieraan vorm door invoering van de WMO (wet maatschappelijk ondersteuning). Het kabinet wil met de WMO een nieuw stelsel vormen voor langdurige zorg en ondersteuning. Dit zou een maatschappelijk aanvaardbaar stelsel zijn dat de zorg van de overheid voor de zwakkeren uitdrukt, maar ook voldoet aan de eis van het kabinet dat burgers en

---

¹⁸ Timmermans, 1994

¹⁹ Roovers, 2004

²⁰ zie ook Roovers 2004

instellingen zelf meer verantwoordelijkheid nemen. Dit stelsel moet ook een krachtige impuls geven aan de extramuralisering in de zorg en daarmee tegemoet komen aan de wensen van mensen om zo veel mogelijk en zo lang mogelijk zelfstandig te functioneren in hun eigen omgeving. De kosten van de AWBZ zouden, als er niets was gebeurd, als gevolg van de omvang van het AWBZ-pakket, de toenemende vraag en de manier waarop de uitvoering is geregeld, onbetaalbaar hebben gemaakt. De arbeidsmarkt had dit ook niet aangekund. Als de huidige groei doorzet zouden er in de toekomst meer dan tweemaal zoveel werknemers nodig zijn geweest, zonder nog rekening te houden met het verbeteren van het kwaliteitsniveau dat op diverse plekken in de zorg juist hard nodig is. De toenemende vraag en de stijgende kosten zorgden ervoor dat deze wet met premies van 20 tot 25 procent (nu 13,25 procent) over vijftien jaar onbetaalbaar was geweest. Bovendien dreigde het onbeperkt verder groeien van de AWBZ een aanslag te worden op de noodzakelijke zorg voor mensen met zeer zware zorgvragen. Het kabinet hevelde dan ook een deel van de voorzieningen van de AWBZ over naar de WMO. Het daarmee gemoeide geld ging naar het Gemeentefonds. Het gaat om huishoudelijke verzorging, een deel van ondersteunende en activerende begeleiding, AWBZ-vervoer en een aantal specifieke subsidieregelingen. Voor de verstandelijk gehandicaptenzorg betekent dat schematisch weergegeven het volgende²¹:

Onderwerp	bijvoorbeeld	verleden	heden
Voorzieningen voor gehandicapten, chronische psychiatrische patiënten en mensen met psychische of psychosociale problemen, en ouderen, voor het vergroten en/of ondersteunen van de zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie en zelfstandig functioneren	Rolstoelen en scootmobielen; huishoudelijke verzorging; woningaanpassingen; begeleiding bij zelfstandig wonen; informatie, advies, hulp voor mensen die zichzelf slecht kunnen redden; dagbesteding ouderen; maaltijdvoorziening; sociale alarmering; vervoersvoorzieningen	Wvg, onderdelen AWBZ, Welzijnswet	WMO

Bovenstaande geeft aan dat het individueel wonen zoals dat wordt aangeboden op de Stellenboschstraat ook voortkomt uit financiële overwegingen van de overheid. De meer individuele vorm van hulpverlening zoals vormgegeven in de WMO zou een kostenbesparing opleveren, de vraag is of dat daadwerkelijk zo is, er zitten nogal een aantal haken en ogen aan de WMO zoals deze per 1 januari 2007 is ingevoerd. Houdt het niet slechts een verschuiving van de kosten in, zullen de kosten die uitgespaard worden door verstandelijk gehandicapten die floreren bij het individueel wonen niet worden opgeheven door degenen die het niet aankunnen, met alle (financiële) implicaties van dien.

²¹ bron: <http://www.invoeringwmo.nl/NR/rdonlyres/B0155471-84FE-40FB-A02D-73629E9BAC72/0/040423Opwegnaareenbestendigestelselvoorlangdurigezorgenmaatschappelijkeondersteuning.pdf>

4 Resultaten van de interviews

In dit hoofdstuk wil ik de volgende deelvragen beantwoorden:

- 1a. Blijven de respondenten in het eigen huis wonen?
- 1b. Blijven de (woon)vaardigheden en gedragsproblemen gelijk, of nemen deze toe of af?
- 1c. In welke mate zijn de respondenten tevreden met het wonen?
- 1d. Hoe heeft de mate waarin de respondenten over bepaalde zaken zelf kunnen/mogen beslissen invloed op de tevredenheid met het wonen?

Per paragraaf wordt antwoord gegeven op één van de deelvragen. Dit doe ik door de onderzoeksresultaten weer te geven, waarna ik kort beschrijf wat me hieraan opvalt.

4.1 Wonen in het eigen huis

In deze paragraaf gaat het om deelvraag 1a. Blijven de respondenten in het eigen huis wonen? Gedurende de periode dat de respondenten individueel wonen blijven alle respondenten in het eigen huis wonen. Twee van de tien respondenten wonen nu nog in het eigen huis er zijn echter concrete plannen om te verhuizen. Één van hen verhuist naar een andere individuele woonsituatie. De ander zou verhuizen naar een meer beschermde woonvorm. Drie van de tien respondenten geeft aan te willen verhuizen hiervoor zijn echter geen concrete plannen.

“Ja, ik zou graag in Alphen aan de Rijn willen wonen bij mijn broer in een huis met meer mensen, ik wil wel mijn eigen kamer.”

Opvallend is dat vijf van de tien respondenten aangeven ergens anders te willen wonen. Van hen geven twee respondenten aan niet weer individueel te gaan wonen. In hoofdstuk 6.2 wil ik kijken of er verbanden te leggen zijn tussen het willen verhuizen en de factoren voor het succes van individueel wonen.

4.2 Woonvaardigheden / gedragsproblemen

In deze paragraaf gaat het om deelvraag 1b. Blijven de (woon)vaardigheden en gedragsproblemen gelijk, of nemen deze toe of af? Naar aanleiding van het documentatieonderzoek is bekeken hoe de woonvaardigheden van de respondenten gedurende de periode dat de respondenten individueel wonen zich hebben ontwikkeld. Dat wil zeggen dat ik naar aanleiding van relevante documenten op de locatie de woonvaardigheden bij de start van het individueel wonen heb vergeleken met de huidige woonvaardigheden. Onder woonvaardigheden worden verstaan het voeren van een huishouden de kenmerken daarvan zijn onder andere maaltijdbereiding, boodschappen doen, schoonmaak, persoonlijke verzorging, reizen en invulling geven aan vrije tijd. Zoals al eerder aangegeven heb ik naast de woonvaardigheden, naar aanleiding van het onderzoek van, Van Gennep (2000), ook gekeken naar de ontwikkeling van gedragsproblemen. Gedragsproblemen worden in dit onderzoek opgevat als een combinatie van de volgende kenmerken:

Gedrag dat vertoond wordt, is niet een beetje anders dan normaal gedrag, maar is erg extreem; het gedrag dat vertoond wordt is sociaal en cultureel onacceptabel.

Woonvaardigheden

Bij één van de tien respondenten nemen de woonvaardigheden toe.
Bij vijf van de tien respondenten nemen de woonvaardigheden af.
Bij vier van de tien respondenten blijven de woonvaardigheden gelijk.

Gedragsproblemen

Bij drie van de tien respondenten nemen de gedragsproblemen toe.

Bij geen van de respondenten nemen de gedragsproblemen af.
Bij zeven van de tien respondenten blijven de gedragsproblemen gelijk.

Opvallend is dat bij slechts één van de respondenten een toename van de woonvaardigheden te zien is. Er rekening mee houdend dat bij vier van de respondenten de woonvaardigheden gelijk blijven, is het aantal respondenten waarbij de woonvaardigheden afnemen hoog te noemen. Een interessante vraag hierbij is in hoeverre de leeftijd van de respondenten invloed heeft op deze bevinding. In hoofdstuk 6 paragraaf 2 zal ik bekijken in hoeverre een eventueel verband is aan te tonen.

Tijdens het interview kwam naar voren dat onder woonvaardigheden meer valt dan alleen praktische woonvaardigheden zoals deze hierboven zijn omschreven. Onder woonvaardigheden kunnen ook sociaal emotionele aspecten vallen zoals beter in staat zijn de eigen tijd in te vullen, het omgaan met burens en/of familie/visite en algemene sociale vaardigheden. Hoewel deze aspecten van de woonvaardigheden niet zijn meegewogen in dit onderzoek is dit belangrijke informatie voor eventuele andere onderzoeken betreffende dit onderwerp. De volgende uitspraken van één van de respondenten op de vraag wat heb je geleerd sinds je hier woont illustreert dit:

‘Meer alleen zijn, meer alles zelf doen daar ben ik heel blij mee. Verder heb ik geleerd voor mezelf op te komen en ben ik aan het oefenen dingen beter te onthouden’.

In relatie tot de gedragsproblemen valt op dat bij geen van de cliënten de gedragsproblemen afnemen. Het grote aantal respondenten waarbij de gedragsproblemen gelijk blijven lijkt consistent met de bestudeerde literatuur waarin naar voren komt dat bij gedragsproblemen sprake zou zijn van een stabiele situatie met individuele variaties.

4.3 Tevredenheid met het wonen

Zoals al eerder in dit verslag is aangegeven blijkt dat de tevredenheid met het individueel wonen een belangrijk onderdeel van de definiëring van succes is. Naar aanleiding van deelvraag 1c. is dan ook de tevredenheid gemeten. Dit heb ik gedaan door in de interviews aan de respondenten te vragen naar hun tevredenheid met verschillende aspecten van het individueel wonen. Hieronder is een overzicht te vinden van deze aspecten en de resultaten van de interviews naar aanleiding van deze vragen:

	Zeervredenen	tevreden	Beetje tevreden	Niet tevreden	Weet niet	Niet van toepassing
1. het appartement	111111	11	1	1		
2. de omgeving van het huis	1	11	11111	1	1	
3. de burens	1	1111	111	1	1	
4. vrienden	1	111	11111		1	
5. familie	1	1	111111	11		
6. begeleiders	1	111	111111			
7. de ondersteuning bij het wonen	1	1	1111	111	1	
8. de eigen gezondheid		111	1111	111		
9. het beschikbare geld	11	11	111	1	1	1
10. de spullen in het appartement	111111	11	11			

11. het werk of de dagbesteding	1111	1	1	1		111
12. vrijetijdsbesteding	11	1111	111	1		
13. De dingen die je zelf in huis kan doen	1	11111	11	11		
Totaal	27	33	45	16	5	4

Opvallend is dat de respondenten voornamelijk 'zeer tevreden' zijn met het appartement en met de spullen in het appartement, gevolgd door een relatief hoge mate van 'zeer tevreden' met het werk of de dagbesteding. De respondenten zijn het meest 'tevreden' met de dingen die ze zelf in huis kunnen doen.

Het antwoord 'beetje tevreden' is het meest gegeven, 45 keer, waarbij familie en begeleider het hoogst scoren, gevolgd door vrienden, de ondersteuning bij het wonen en burens. Met betrekking tot de begeleiding en de ondersteuning bij het wonen vraag ik me dan af hoe het wel of niet (zelfstandig) kiezen van de begeleiders van invloed is op de tevredenheid van de respondenten daarover? Het antwoord op deze vraag zal duidelijk worden naar aanleiding van deelvraag 1d. in de volgende paragraaf van dit hoofdstuk.

De respondenten zijn het minst tevreden over hun eigen gezondheid en de ondersteuning bij het wonen, zo blijkt naar aanleiding van de antwoordcategorie 'niet tevreden'. Heel opvallend vind ik dat de respondenten aangeven voornamelijk 'zeer tevreden' tot 'tevreden' zijn over materiele zaken terwijl men een 'beetje tevreden' is over de mensen om hen heen. Dan rijst de vraag, wat is beter of meer waardevol, een mooi huis of een goed sociaal netwerk van familie en ondersteuners?

4.4 de invloed van zelf beslissen

Deze paragraaf geeft antwoord op deelvraag 1d. Hoe heeft de mate waarin de respondenten over bepaalde zaken zelf kunnen/mogen beslissen invloed op de tevredenheid met het wonen? Ook zal naar aanleiding van de resultaten uit dit deel van het onderzoek duidelijk worden hoe het wel of niet (zelfstandig) kiezen van de begeleiders van invloed is op de tevredenheid van de respondenten daarover? Zoals ik me naar aanleiding van de resultaten in paragraaf 4.3 afvraag.

	Ja	Ja, samen met iemand	Nee, iemand anders	Niet van toepassing
1. zelf besloten dat je hier ging wonen	1	1111	11111	
2. zelf gekozen met wie je wilde wonen.	11		11111111	
3. zelf de begeleiders gekozen			1111111111	
4. zelf gekozen waarbij je hulp/ondersteuning krijgt	1	111111	111	
5 zelf beslissen wat er gebeurt in je huis	111111	11	11	
6 zelf dagbesteding/werk	11111		11	111

gekozen				
Totaal	15	12	30	3

Wat allereerst opvalt, is dat in de meeste gevallen iemand anders voor de respondent kiest.

Slechts één respondent heeft zelf besloten dat zij hier wilde wonen, de meeste cliënten hebben dat niet, degenen die samen met iemand anders hebben gekozen hebben dat voornamelijk samen met de persoonlijk begeleider gedaan. Uit eerder onderzoek is het volgende gebleken betreffende de invloed van de persoonlijk begeleider op de beslissingen van de cliënt naar aanleiding van een al dan niet directe hulpvraag.

"In de praktijk blijken persoonlijk begeleiders verschillend met beide soorten vragen om te gaan. Voor directe hulpvragen is er een vastgestelde en formele procedure (van intakegesprek tot begeleidingsplan).

*Voor indirecte vragen is er echter (nog) niet in iedere instelling een protocol of procedure vastgelegd. Zo kan het gebeuren dat persoonlijk begeleiders informeel te werk gaan en zelf bedenken en bepalen wat goed is voor de cliënt."*²²

Naar aanleiding van deze informatie valt te concluderen dat de invloed van de persoonlijk begeleider op een dergelijke beslissing van de cliënt groot is.

Naar aanleiding van de vraag hoe het wel of niet (zelfstandig) kiezen van de begeleiders van invloed is op de tevredenheid van de respondenten daarover? Blijkt uit bovenstaande resultaten dat dit een factor is waarover de respondenten niet zelf hebben besloten. Te zien is dat de meeste respondenten een 'beetje tevreden' zijn over de begeleiders. Kijken we naar de ondersteuning die wordt geboden bij het wonen dan wordt dat voornamelijk samen met iemand anders gekozen, gevolgd door gekozen door iemand anders. Uit de antwoorden blijkt dat het de persoonlijk begeleiders zijn die deze zaken met of voor de respondenten beslissen. Kijken we in relatie tot deze factor naar de tevredenheid dan is te zien dat de respondenten over deze factor voornamelijk een 'beetje tot niet tevreden' zijn.

Over het werk of de dagbesteding is men zeer positief, te zien is dat de meeste respondenten zelf gekozen hebben van welke dagbesteding zij gebruik maken. De respondenten zijn 'tevreden tot een beetje tevreden' met de burens. De meeste respondenten geven aan dat zij niet zelf hebben gekozen met wie zij wonen. Als kanttekening daarbij wil ik aangeven, dat niemand zijn burens kan kiezen, aan de andere kant vormen deze specifieke groep burens toch een soort gemeenschap die in een appartementencomplex waar niet gehandicapten wonen niet zou bestaan.

Samenvattend levert dat het volgende beeld op:

Onderwerp	Hoe gekozen?	Tevredenheid
wonen	iemand anders	tevreden
begeleiders	iemand anders	beetje tevreden
ondersteuning	samen of iemand anders	beetje tevreden
dagbesteding	zelfstandig	zeer tevreden
burens	iemand anders	tevreden tot beetje tevreden

De conclusie die ik uit bovenstaande informatie kan trekken is niet geheel eenduidig de respondenten zijn tevreden over zowel zelf besloten zaken als over zaken die voor hen zijn besloten. Het is echter wel duidelijk dat de respondenten meer tevreden zijn over de zaken waarover ze zelf hebben besloten. De uitkomsten van dit deel van het onderzoek

²² Bron:Eindrapport praktijkonderzoek Het proces van de hulpvraag Machteld van Dorp,Hellen Peters,Joyce van der Wal,Bernard Bossenbroek

komen niet overeen met de beschrijving van individueel wonen volgens de literatuur waarin geschreven wordt dat er zeggenschap zou moeten zijn over de gang van zaken in het huis en de eventuele ondersteuning, want die is er niet altijd. De resultaten onderschrijven echter wel dat deze zeggenschap een gevoel van zekerheid en eigenwaarde geeft die zal bijdragen aan ontwikkeling en aan de toename van de kwaliteit van bestaan.

5. Resultaten van het documentenonderzoek en informatie sleutelinformant

In dit hoofdstuk komen de resultaten van het documentenonderzoek naar voren. Met het uitvoeren van dit documentenonderzoek heb ik mijn onderzoek meer betrouwbaar gemaakt. Het documentenonderzoek geeft een breder beeld van het succes van het individueel wonen op de Stellenboschstraat. Door inzicht te geven in hoe de respondenten in dit onderzoek zich hebben ontwikkeld gedurende de periode van het individueel wonen op de Stellenboschstraat. En door vast te stellen wat de vorige woonsituatie van de respondenten was, is het succes van het individueel wonen op de Stellenboschstraat beter te bepalen. Zoals wordt aangegeven in de verantwoording van het onderzoek kunnen de resultaten over de succesfactor 'niveau van functioneren' niet bijdragen aan de betrouwbaarheid van dit onderzoek, u vindt deze resultaten dan ook niet terug in dit hoofdstuk. In het kader van het verbreden van het perspectief op dit onderzoek zijn in dit hoofdstuk ook de gegevens verkregen uit het interview met de sleutelinformant te vinden.

5.1 Uitwerking van de gegevens

De respondenten woonden voor het individueel wonen voornamelijk in gezinsvervangende tehuizen op verschillende woonlocaties van De Compaan. Zij hadden daar hun eigen zit- slaapkamer en maakten gebruik van één of meerder gezamenlijke badkamer(s) en huiskamer(s). Op al deze woonlocaties was 24-uur begeleiding aanwezig die ondersteuning bood op basis van de hulpvragen van de cliënt. Één respondent woonde zelfstandig in een appartement, zij kreeg ondersteuning van de thuiszorg, een maatschappelijk werker en het nabijgelegen verzorgingshuis. Van twee respondenten is niet bekend hoe lang zij op de vorige woonlocatie hebben gewoond. De overige respondenten hebben variërend tussen de 11 maanden en 20 jaar (gemiddeld ligt de duur van het wonen tussen de 2 en 5 jaar) op de vorige woonlocatie gewoond.

Acht van de tien respondenten woont in de huidige woonsituatie alleen. Geen van hen heeft fulltime dagbesteding of werk. Drie van de respondenten heeft geen dagbesteding of werk, de overige zeven cliënten hebben parttime dagbesteding op verschillende activiteitencentra allen binnen De Compaan. Drie respondenten zijn actief lid van een knutselclub. Er zijn drie respondenten die geen hobby's hebben. De anderen houden zich in hun vrije tijd bezig met tv kijken, boekjes lezen, muziek luisteren en handwerken.

In het documentenonderzoek is naar aanleiding van de contextfactoren gekeken naar de geschiktheid van de woning en de geschiktheid van de woonomgeving voor individueel wonen, hierbij is gekeken naar de volgende factoren:

Woning	Geschikt	ongeschikt	Niet van toepassing
grootte	1111111111		
indeling	1111111111		
veiligheid	1111111111		
Aanpassing aan handicaps		1111111111	1
Geschiktheid ivm handicaps	1	1111111	11
Totaal	31	16	3

woonomgeving	Geschikt	Beetje geschikt	Ongeschikt
veiligheid		1111111111	
Aanwezigheid/bereikbaarheid voorzieningen		1111111111	
Totaal		20	

Wat opvalt, is dat de grootte, indeling, veiligheid en beide kenmerken van de woonomgeving geen variaties vertonen. De verklaring hiervoor is dat de woningen van alle respondenten zich in hetzelfde gebouw bevinden. Toch is naar aanleiding van de resultaten iets te constateren. De woningen zijn over het algemeen geschikt voor individueel wonen. Wat in relatie tot de kenmerken die wel individuele variaties vertonen opvalt, is dat de woning slechts in één geval waarbij sprake is van een handicap geschikt is in verband met die handicap. Verder valt op dat in zestien gevallen de woning ongeschikt is voor aanpassing aan handicaps en ongeschikt is in verband met de handicaps. De woningen zijn dus in principe geschikt voor individuele bewoning maar zijn niet geschikt of aanpasbaar voor eventuele handicaps.

Vier van de tien respondenten hebben een relatie, bij drie van hen verloopt de relatie momenteel problematisch. Dit blijkt in het bijzonder het gevolg te zijn van psychische en/of overige medische problematieken die gedurende de periode van het individueel wonen zijn ontstaan.

Bij acht van de tien respondenten zijn gedurende de periode van het individueel wonen op de Stellenboschstraat problematische situaties ontstaan die hiervoor niet bestonden of voorkwamen. Opvallend is dat één van de respondenten bij wie geen problematische situatie is ontstaan dezelfde respondent is die voormalig zelfstandig heeft gewoond. In drie van de tien gevallen waarbij problematische situaties zijn ontstaan blijkt dit het gevolg van een of meerdere medisch(e) proble(m)en die hiervoor niet bestond(en) of voorkwam(en). Wat opvalt is dat het gaat om uitgebreide medische problematiek die de betrokken respondenten nagenoeg volledig afhankelijk maakt van de begeleiding. In vier van de tien gevallen waarbij problematische situaties zijn ontstaan blijkt dit het gevolg van psychische problemen die zijn ontstaan in de periode van het individueel wonen en die hiervoor niet bestonden of voorkwamen. In één situatie gaat het om een problematische situatie met een van de andere cliënten die op de woonlocatie woont.

Bij acht van de tien respondenten is de ondersteuning gewijzigd, ook hier valt op dat bij de respondent die voormalig zelfstandig woonde de ondersteuning niet is gewijzigd. In zes van de tien gevallen waarbij de ondersteuning is gewijzigd gaat het om een toename in ondersteuning op praktisch en/of sociaal emotioneel gebied. In één van de overige twee gevallen uit deze groep is de praktische ondersteuning toegenomen en de sociaal emotionele ondersteuning afgenomen. In het laatste geval uit deze groep is de ondersteuning binnenshuis gelijk gebleven. In verband met de bereikbaarheid van de voorzieningen is echter een toename aan begeleiding te zien.

Het meest opvallend aan deze gegevens, is dat rond de respondent die voormalig zelfstandig woonde geen problematische situaties zijn ontstaan en dat de ondersteuning van deze respondent gelijk is gebleven.

5.2 uitwerking van de informatie van de sleutelinformant

In dit deel van het verslag wil ik de laatste deelvraag beantwoorden 1e. In hoeverre wordt gebruik gemaakt van de factoren voor het succes van individueel wonen in de beslissing iemand in een individuele woonsetting te plaatsen? Deze vraag beantwoord ik naar aanleiding van het interview met de eerder genoemde sleutelinformant. De sleutelinformant was betrokken bij het opzetten van de Stellenboschstraat als projectleider, daarbij heeft zij nauw samengewerkt met het toenmalige locatiehoofd. Als projectleider had zij een coördinerende rol tussen de verschillende betrokken partijen. Vanuit die functie heeft zij bepaald welk van de cliënten die aangemeld waren voor de Stellenboschstraat daar uiteindelijk konden gaan wonen.

In de beslissing iemand in een individuele woonsetting te plaatsen spelen meerder disciplines een rol op verschillende manieren:

Poortfunctionarissen

De medewerkers van afdeling De Poort vormen het coördinerende orgaan wat betreft plaatsing binnen De Compaan. In het geval van de Stellenboschstraat was hun rol klein omdat er geen sprake was van een voorselectie waar de afdeling normaal voor wordt ingezet. Bovendien was er bij het project Stellenboschstraat een aantal cliënten met voorrang, vanwege de ontmanteling van woonvoorziening Ursulaland.

In het geval van cliënten die niet uit de ontmanteling van Woonvoorziening Ursulaland kwamen, zijn de cliënten door één van de poortfunctionarissen aangemeld voor de Stellenboschstraat bij de projectleider.

Cliënten

De cliënten hebben door middel van een woonwensenonderzoek aangegeven waar ze willen wonen, hoe ze willen wonen en welke ondersteuning ze daarbij verwachten. Het onderzoek is volledig vanuit het perspectief van de cliënt. De persoonlijk begeleider voert het woonwensenonderzoek uit en geeft hierbij ondersteuning en advies aan de cliënt.

Persoonlijk begeleiders

Zij hebben door middel van een werkgroep vastgesteld welke cliënten vanuit de ontmanteling van woonvoorziening Ursulaland zouden verhuizen naar de Stellenboschstraat. Dat hebben zij niet vanuit een methodisch kader of instrument gedaan. Er is daarbij wel rekening gehouden met de vastgestelde doelgroep, die echter veel ruimte geeft voor eigen invulling. De organisatie is uitgegaan van hun kennis en expertise welke is gebaseerd op toegang tot dossiers en inzicht in het dagelijkse leven van de cliënt. De persoonlijk begeleider brengt een advies uit over of de cliënt wel of niet individueel kan en wil wonen.

Wanneer het gaat om cliënten die niet uit de ontmanteling van woonvoorziening Ursulaland zijn verhuisd heeft de persoonlijk begeleider een kleinere rol. Op basis van eigen inzicht en de wens van de cliënt meldt de persoonlijk begeleider de cliënt aan bij een van de poortfunctionarissen.

Locatiehoofd

Het locatiehoofd bekijkt het dossier en het advies dat de persoonlijk begeleider uitbrengt en neemt dat wel of niet over. Neemt het locatiehoofd het advies over dan gaan de gegevens naar de projectleider.

Projectleider

Wanneer het gaat om cliënten uit de ontmanteling van woonvoorziening Ursulaland krijgt de projectleider de gegevens van het locatiehoofd, die zij bekijkt. De beslissing is dan eigenlijk al gemaakt, het gebeurt zelden dat het advies van het locatiehoofd niet wordt overgenomen.

“Het moet wel heel raar lopen wil ik het advies niet overnemen.”

Wat opvalt, is dat er geen methodisch instrument wordt gebruikt voor de beslissing iemand in een individuele woonsetting te plaatsen. Er wordt dan ook maar van een beperkt aantal factoren voor succes van individueel wonen gebruikt gemaakt in de beslissing iemand in een individuele woonsetting te plaatsen, namelijk wensen van de cliënt, de praktische zelfredzaamheid, het passen binnen de doelgroep en de sociale redzaamheid. Bovendien plaats ik enkele kanttekeningen bij de manier waarop deze factoren worden gehanteerd. Allereerst rijst naar aanleiding van de factor wensen van de cliënt de vraag in hoeverre de wens van de cliënt reëel is tegenover de beperking van de cliënt. Daar bedoel ik mee dat de cliënt wel kan vinden dat ie weinig ondersteuning nodig heeft maar dat maakt het dan nog niet waar. Het woonwensenonderzoek wordt namelijk volledig vanuit het perspectief van de cliënt afgenomen. De praktische zelfredzaamheid is goed te meten en is dan ook een zuivere factor waarop kan worden besloten een cliënt al dan niet in een individuele setting te plaatsen. Wat de praktische zelfredzaamheid inhoudt staat echter open voor interpretatie van de persoonlijk begeleider omdat nergens is

omschreven wat praktische zelfredzaamheid inhoud. Wat betreft het passen binnen de doelgroep denk ik dat de doelgroep dan duidelijker zou moeten worden omschreven. De omschrijving 'ouder wordende cliënten met een lichte verstandelijke handicap', staat mijns inziens teveel open voor interpretatie van de persoonlijk begeleiders, die in eerste instantie bepalen of de betreffende cliënt binnen die doelgroep past. Bovendien past het plaatsen van een cliënt binnen een doelgroep mijns inziens niet binnen de visie van De Compaan. De sleutelinformant bevestigt dit ook, zie onderstaand citaat. Ook wat betreft de sociale redzaamheid is geen kader waarbinnen duidelijk wordt hoe sociaal redzaam de cliënt moet zijn om individueel te kunnen wonen. Duidelijk wordt dat gegevens over de sociale redzaamheid van cliënten vaak gedateerd zijn. De sociale redzaamheid wordt dan vastgesteld naar aanleiding van de actuele zorgvragen. Wat duidelijk wordt is dat er geen methodisch instrument bestaat om te bepalen of een cliënt wel of niet in een bepaalde setting kan wonen er wordt vertrouwd op de deskundigheid van de persoonlijk begeleider.

Wat verder naar aanleiding van het interview opvalt. Is dat hoewel het gaat om de doelgroep ouder wordende cliënten er niet naar de toekomst wordt gekeken. Zoals uit eerder omschreven informatie blijkt is hiermee ook geen rekening gehouden in de appartementen die weinig mogelijkheid bieden tot eventuele aanpassingen in verband met handicaps.

De informatie uit dit interview past volgens de sleutelinformant geheel binnen de visie van De Compaan, zoals zij in het volgende citaat duidelijk stelt:

"Nou wat ik eigenlijk nog wel kwijt wil is dat in het nemen van zo'n beslissing de visie van De Compaan ook nog meeweegt, zo normaal waar mogelijk, dat betekent dat ik niet eens zo zwaar kijk naar of mensen binnen een bepaalde locatie kunnen wonen. Maar dat de locatie zich moet aanpassen aan de cliënten."

Het plaatsen van cliënten naar aanleiding van het passen binnen een bepaalde doelgroep past echter niet in deze visie. Volgens het citaat dient de woonlocatie dus flexibel te zijn. Wat ik me naar aanleiding daarvan in het kader van het onderzoek afvraag is, kan de woonlocatie Stellenboschstraat die flexibiliteit bieden en waar liggen de grenzen van die flexibiliteit?

6. Analyse en conclusies ten aanzien van de vraagstelling

In dit hoofdstuk wil ik de vraagstelling beantwoorden: 'Met welke mate van succes kunnen de ouder wordende mensen met een licht verstandelijke handicap op de Stellenboschstraat individueel wonen?'. Om die vraag te kunnen beantwoorden volgt een beschrijving van de resultaten op basis van de interviews en het documenten onderzoek de resultaten zijn per respondent weergegeven. In bijlage 4 vindt u een schematisch overzicht van de resultaten. Zoals in de onderzoeksopzet gesteld, wordt de mate van succes in dit hoofdstuk gebaseerd op de definitie van succesvol wonen en de genoemde factoren voor succes. Zoals wordt aangegeven in hoofdstuk 1 paragraaf 7 van dit verslag kunnen de resultaten over de succesfactor 'niveau van functioneren' niet bijdragen aan de betrouwbaarheid van dit onderzoek, u vindt deze resultaten dan ook niet terug in dit hoofdstuk. Op basis van deze informatie volgt de conclusie van dit onderzoek tot slot enkele aanbevelingen.

6.1 De mate van succes van individueel wonen op de Stellenboschstraat

Wanneer we op individuele basis kijken naar het succes van het individueel wonen op de Stellenboschstraat zie ik dat twee van de cliënten willen verhuizen, zij blijven echter in de eigen woning, de woonvaardigheden nemen af.

Respondent 1

Bij deze respondent nemen de gedragsproblemen toe als gevolg van progressieve psychische problematiek en overige progressieve medische problematiek. Hierdoor zijn in de periode van het individueel wonen problematische situaties ontstaan. De respondent heeft de leeftijd van 50 jaar. Deze respondent is in zeven van de dertien gevallen 'zeer tevreden' tot 'tevreden' wanneer naar de tevredenheid op verschillende aspecten wordt gevraagd. Opvallend is dat deze respondent, wel tevreden is over de begeleiders, maar niet tevreden is over de geboden ondersteuning bij het wonen. In de meeste gevallen is voor de respondent gekozen.

'Ik wilde eigenlijk met R. wonen, maar dat mocht niet. Nu zijn we burens.'

De respondent woont alleen. Deze respondent woonde voor het individueel wonen langere tijd in een gezinsvervangend tehuis. Zij geeft aan hiernaar terug te willen samen met haar relatie, die momenteel problematisch verloopt als gevolg van de ontstane psychische problematiek. De respondent werkt parttime op een activiteitscentrum, is geen lid van een club en heeft weinig mogelijkheden tot vrijetijdsbesteding. De respondent is de meeste dagen vrolijk en heeft 22 personen in het sociaalnetwerk. De woningen zijn niet geschikt of aanpasbaar voor de visuele handicap van de cliënt, de woonomgeving blijkt een 'beetje geschikt'. De geboden ondersteuning is uitgebreid. De begeleiding is geïntensiveerd op zowel praktisch als sociaal emotioneel gebied.

Respondent 2

De andere respondent die wil verhuizen, blijft in de eigen woning. De woonvaardigheden nemen af en er is sprake van een probleemsituatie als gevolg van nieuw ontstane medische problematiek. Er is geen sprake van gedragsproblemen. Deze respondent heeft 20 personen in het sociaalnetwerk en geeft aan een 'beetje tevreden' tot 'ontevreden' te zijn bij acht van de dertien vragen. Opvallend is dat deze respondent ontevreden is met de ondersteuning bij het wonen en dit ook niet zelf heeft gekozen.

'Eerst was ik tevreden maar nu niet meer, er zo weinig tijd, ze kunnen het niet goed doen.'

Deze respondent woont samen met een andere cliënt, met haar neemt hij de beslissingen over wat er in de woning gebeurt. De respondent heeft zelf gekozen dat hij hier wilde wonen, in de overige gevallen is voor hem gekozen. Deze respondent woonde

voor het individueel wonen langere tijd in een gezinsvervangend tehuis, ook samen met zijn vriendin. De respondent zou niet weer individueel gaan wonen, misschien ook niet meer met zijn vriendin. De relatie verloopt momenteel problematisch als gevolg van meerdere factoren aan beide kanten. Deze respondent heeft geen dagbesteding en is lid van een club. De woning is ongeschikt voor bewoning door en niet geschikt of aanpasbaar in verband met de medische problematiek van de respondent. De woonomgeving blijkt een 'beetje geschikt'. De mogelijkheid tot vrijetijdsbesteding van de respondent zijn beperkt als gevolg van de medische problematiek. De respondent is de meeste dagen vrolijk.

'Ik ben niet zo tevreden met wat ik nu doe. Ik vind het jammer dat ik door de pijn in mijn benen nergens meer heen kan. Vroeger ging ik altijd naar de stad om koffie te drinken en winkeltjes te kijken.'

De ondersteuning is aanzienlijk uitgebreid. Ten tijde van de verhuizing was slechts drie uur begeleiding in de week voldoende voor de respondent. Nu bedraagt het aantal begeleidingsuren 21 uur in de week inclusief thuiszorguren.

Opvallend is dat deze respondenten beiden in slechts één geval zelf hebben gekozen. Één beslissing werd samen genomen. De overige beslissingen zijn voor deze respondenten genomen. Uit bovenstaande informatie kan ik concluderen dat op basis van de eerder in dit onderzoek genoemde factoren voor succes en de definitie daarvan deze respondenten niet succesvol individueel wonen op de Stellenboschstraat.

Respondent 3

De andere respondent die wil verhuizen, blijft niet in de eigen woning. In zeven van de twaalf (één vraag was niet van toepassing) gevallen 'zeer tevreden' tot 'tevreden' wanneer naar de tevredenheid op verschillende aspecten wordt gevraagd. De woonvaardigheden van deze cliënt zijn gelijk gebleven en er is geen sprake gedragsproblemen. Ook is er geen sprake van problematische situaties gedurende de periode van het individueel wonen. De respondent is 55 jaar oud, zij heeft ervoor gekozen na haar verhuizing te blijven wonen in een individuele woonsetting van De Compaan. Zij geeft aan dat vooral de woonomgeving de oorzaak is van haar ontevredenheid, zij heeft er dan ook niet zelf voor gekozen op de Stellenboschstraat te gaan wonen, dat heeft iemand anders voor haar gedaan. De woning is in principe geschikt voor individuele bewoning van deze respondent in verband met de medische problematiek van de respondent de woning is ook niet aanpasbaar.

"Eigenlijk heeft mijn pb-er dat besloten ik wilde liever dichterbij mijn familie"

De respondent woont alleen, voorheen woonde de respondent zelfstandig in een appartement. Met ondersteuning van de thuiszorg, een maatschappelijk werker en het nabijgelegen verzorgingshuis. De respondent heeft geen relatie en geen dagbesteding, ij vult echter haar vrije tijd adequaat in. Wat bij deze respondent opvalt, is dat er een sterke band met de familie is, terwijl daar bij overige respondenten geen sprake van is. Het sociale netwerk van deze respondent is relatief groot en bestaat uit 39 mensen. De respondent is niet lid van een club, de ondersteuning is gelijk gebleven en ook op medisch gebied is er niets veranderd aan de situatie van de cliënt. De respondent is de meeste dagen vrolijk.

Het succes van het individueel wonen op de Stellenboschstraat is in relatie tot deze respondent dus niet succesvol te noemen op basis van het feit dat zij wil verhuizen. Echter op basis van de eerder in dit onderzoek genoemde factoren voor succes en de definitie daarvan zou ik het individueel wonen van deze respondent wel bestempelen als succesvol.

Respondent 4

Één respondent die aangeeft te willen verhuizen, blijft wel in woning wonen. De respondent vertoont gelijkblijvende woonvaardigheden ook de gedragsproblemen zijn gelijk gebleven. Er is geen sprake van medische problemen en er hebben zich geen problematische situaties voorgedaan gedurende het individueel wonen op de Stellenboschstraat. De respondent is 70 jaar oud. Deze respondent geeft aan in zeven van de dertien gevallen 'tevreden' te zijn wanneer naar de tevredenheid op verschillende aspecten wordt gevraagd. Opvallend is dat deze respondent in geen van de gevallen aangeeft 'zeer tevreden' of 'niet tevreden' te zijn. De respondent woont alleen heeft dat niet zelf gekozen maar geeft duidelijk aan hiermee tevreden te zijn. De respondent heeft samen met haar broer gekozen om hier te gaan wonen, zij geeft echter aan dicht bij haar broer te willen wonen in Alphen a/d Rijn met meer mensen in een huis, dus niet individueel. De respondent heeft geen relatie en geeft aan hier geen behoefte aan te hebben.

'Nee, ik wil alleen wonen, ik heb geen vriend ik slaap lekker alleen.'

Het sociaalnetwerk van de respondent bestaat uit 28 mensen. De respondent heeft parttime dagbesteding en vult haar vrije tijd in met een beperkt aantal hobby's, ze is geen lid van een club. De respondent is de meeste dagen vrolijk. De respondent woonde hiervoor langere tijd in een gezinsvervangend tehuis. De woning is in principe geschikt voor individuele bewoning maar niet aanpasbaar voor eventuele handicaps, de woonomgeving blijkt een 'beetje geschikt'. De praktische ondersteuning is toegenomen, de overige ondersteuning is gelijk gebleven.

'Ik durf hier niet alleen op straat. Ik weet ook de weg niet, er moet altijd een begeleider mee.'

Wanneer we kijken naar de eerder genoemde factoren voor het succes van individueel wonen zou ik het individueel wonen van deze respondent als succesvol beschouwen. Dit neemt echter niet weg dat de wens om dicht bij haar familie te wonen reëel is en gehoord moet worden, evenals de wens om met anderen in een huis te wonen. Op basis van die wensen in relatie tot de definitie van succesvol individueel wonen is het individueel wonen van deze respondent niet succesvol.

Respondent 5

De laatste respondent die aangeeft te willen verhuizen, blijft wel in de eigen woning. En geeft in tien van de dertien gevallen aan een 'beetje tevreden' tot 'niet tevreden' te zijn wanneer gevraagd wordt naar de tevredenheid over de verschillende aspecten van het individueel wonen. De woonvaardigheden van deze respondent nemen af als gevolg van een progressieve medische problematiek. De gedragsproblemen van deze respondent blijven gelijk. Er is sprake van psychische problemen, deze zijn echter niet toegenomen, er is geen sprake van problematische situaties die voor het individueel wonen op de Stellenboschstraat niet voorkwamen. De respondent is 44 jaar oud. Het sociaalnetwerk van de cliënt bestaat uit 23 mensen. Deze respondent geeft aan vooral met de omgeving van de woning 'niet tevreden' te zijn hoewel zij toch zelf heeft besloten om hier te gaan wonen.

'Ik ben niet tevreden met mijn omgeving. Ik had liever dichtbij mijn familie gewoond in Delft. Het is hier ook altijd een rotzooi op straat en ik weet de weg niet'.

'De omgeving zou ik willen veranderen, rustiger, meer natuur.'

De respondent heeft zelf besloten alleen te gaan wonen, opvallend is dat deze respondent naast met het appartement alleen 'tevreden' is met de burens en vrienden die ze heeft (beide antwoorden 'tevreden', van de drie antwoorden 'tevreden' tot 'zeer tevreden') en dat deze mensen, naast de familie, allemaal in het complex wonen. De

woning is niet geschikt in verband met de medische problematiek van de respondent. De woning is ongeschikt voor aanpassingen in verband met de handicap van mevrouw. De respondent geeft aan wisselend verdrietig en vrolijk te zijn, vaker verdrietig. De respondent heeft geen relatie en woont alleen. De respondent heeft niet het gevoel zelf te kunnen beslissen wat er in de woning gebeurt, ze kiest samen met de persoonlijk begeleider welke ondersteuning zij krijgt, maar geeft aan hier een 'beetje tevreden' mee te zijn. Deze respondent woonde voor het individueel wonen korte tijd in een gezinsvervangend tehuis, daarvoor woonde zij zelfstandig. De respondent werkt parttime op een activiteitencentrum, is geen actief lid van een club en heeft weinig mogelijkheden tot vrijetijdsbesteding. De praktische ondersteuning is toegenomen. Sociaal emotioneel is de tijdsinvestering gelijk gebleven, het zwaartepunt van de begeleiding is echter verschoven van het geruiststellen en op het gemak stellen naar het aanleren en ontwikkelen van vaardigheden.

Naar aanleiding van het contrast tussen het zelf kiezen van de respondent hier te gaan wonen en de onvrede met woonomgeving, die overigens bij meer respondenten naar voren komt, vraag ik me af of er (voldoende) informatie is verstrekt over de omgeving van de woonlocatie bij de beslissing hier te gaan wonen? Voor deze respondent is het wonen op de Stellenboschstraat succesvol te noemen als men kijkt naar de eerder genoemde succesfactoren voor het individueel wonen. Kijken we echter naar de tevredenheid van de betrokken respondent dan is het individueel wonen niet succesvol te noemen, gezien de respondent voornamelijk een 'beetje tevreden' tot 'niet tevreden' is. Op basis van de definitie van individueel wonen zoals eerder benoemd is het individueel wonen van deze respondent succesvol te noemen ondanks dat zij niet op de locatie wil blijven wonen, zijn er geen concrete plannen om te verhuizen en woont zij nog op de locatie.

Respondent 6

Vijf respondenten geven aan te willen blijven wonen in de huidige woning. Bij één van hen is sprake van afnemende woonvaardigheden, de gedragsproblemen blijven gelijk. Er is echter sprake van uitgebreide medische problematieken, waardoor zich meerdere problematische situaties hebben voorgedaan die voor het individueel wonen niet bestonden of voorkwamen. Ook de psychische problemen zijn toegenomen. De respondent is 62 jaar oud. In twee van de gevallen geeft de respondent aan 'tevreden' te zijn wanneer haar naar verschillende factoren wordt gevraagd waarover ze tevreden is, het gaat dan om de factoren eigen spullen en wat je in je vrije tijd doet. De respondent is nergens 'zeer tevreden' over. Wat verder opvalt is dat dit de enige respondent is die 'niet tevreden' is met het appartement:

"Het is te groot voor mij en de begeleiding is te ver weg"

Over vijf van de kenmerken van tevredenheid is de respondent een 'beetje tevreden' tot 'niet tevreden'. Bij de overige gevallen weet ze het niet. Opvallend is dat deze respondent over geen van de gevraagde onderwerpen zelf heeft besloten. Voorheen woonde deze respondent langere tijd in een gezinsvervangend tehuis. De respondent heeft geen dagbesteding en geen mogelijkheden tot vrijetijdsbesteding als gevolg van haar medische problematiek. Hier valt op dat de respondent, hoewel over weinig tevreden wel 'tevreden' is met de vrijetijdsbesteding, ze kijkt voornamelijk tv:

"Als ik maar naar de diertjes kan kijken vind ik het goed."

Het valt op dat in het sociaalnetwerk van deze respondent, naast de begeleiding (12), slechts één persoon te vinden is. Deze respondent heeft geen dagbesteding. De woning is in principe geschikt voor individuele bewoning maar is niet geschikt of aanpasbaar in verband met de medische problematiek van de respondent. De woonomgeving blijkt een 'beetje geschikt'. De respondent woont alleen, heeft geen relatie en is geen lid van een club. Mevrouw is de meeste dagen verdrietig en zou willen dat de begeleiding liever was

en niet zoveel haast had. De begeleiding is op alle vlakken aanzienlijk toegenomen gedurende de periode van het individueel wonen.

Gekeken naar bovenstaande informatie, kan ik concluderen dat op basis van de eerder in dit onderzoek genoemde factoren voor succes en de definitie daarvan deze respondent niet succesvol individueel woont op de Stellenboschstraat.

Respondent 7

De volgende respondent die in de huidige woning wil blijven wonen, is 61 jaar oud. Zij is voornamelijk 'zeer tevreden' (6) daarna 'tevreden' (4) zij is 'niet tevreden' over geen van de kenmerken van tevredenheid. Zij heeft net zo vaak zelf of met iemand anders gekozen als dat iemand voor haar heeft gekozen. Wat opvalt is dat haar sociaalnetwerk relatief groot is, 35 personen, in vergelijking met het sociaalnetwerk van de overige respondenten. De respondent is actief lid van een club, heeft meerder hobby's, hierdoor is ze goed in staat haar vrije tijd in te vullen. De respondent heeft parttime dagbesteding. Zij zou graag een aparte slaapkamer hebben, die ze nu niet heeft en is de meeste dagen vrolijk. De respondent is gedeeltelijk meer zelfredzaam geworden in de woonvaardigheden, vooral in het eigen appartement. Wat betreft de woonomgeving heeft de afstand van voorzieningen tot gevolg dat de respondent hier niet zonder begeleiding gebruik van kan maken. Er is geen sprake van gedragsproblemen of psychische problematiek die voor het individueel wonen niet bestond. Er is echter wel sprake andere van medische problematiek die gedurende de periode van het individueel wonen is ontstaan, ook is er sprake van een voortdurende problematische situatie als gevolg van de fysieke afstand van de begeleiding. De respondent woont alleen en heeft een relatie die goed verloopt.

"D.T. m'n vriendje, maar ik heb er meer, ik ben een echt boefje, ja ondeugend ook! H.,M. en W. dat zijn ook een beetje m'n vriendjes want ik ben een boefje!"

De respondent heeft hiervoor ruim drie jaar in een gezinsvervangend tehuis gewoond en heeft dus geen ervaring met individueel wonen. De geboden ondersteuning is uitgebreid met betrekking tot het gebruik maken van externe voorzieningen. In en om het huis is de begeleiding gelijk gebleven.

Uit bovenstaande informatie kan ik concluderen dat op basis van de eerder in dit onderzoek genoemde factoren voor succes en de definitie daarvan deze respondent succesvol individueel woont op de Stellenboschstraat.

Respondent 8

Één respondent die aangeeft in het eigen huis te willen blijven wonen heeft gelijk blijvende woonvaardigheden. De gedragsproblemen zijn toegenomen als gevolg van nieuw ontstane psychische problemen er is geen sprake van overige medische problematiek.

"Ik krijg allemaal onderzoeken, woensdag gaan we naar de gymcoloog. En de spygepater daar ga ik ook heen, ik heb vorig jaar mijn been gebroken ja, maar nu kan ik weer goed lopen."

Hieruit zijn ook een aantal problematische situaties voortgekomen. De respondent is 58 jaar oud. Deze respondent geeft aan in negen van de dertien gevallen 'zeer tevreden' tot 'tevreden' te zijn, wanneer naar de tevredenheid op verschillende aspecten wordt gevraagd. Wat opvalt is dat deze respondent 'niet tevreden' is met de ondersteuning bij het wonen, dit is het enige aspect waar ze 'niet tevreden' mee is. De respondent heeft in vergelijking met de overige respondenten opvallend vaak zelf gekozen, drie keer, de overige twee keer heeft zij samen met iemand gekozen, in geen van de gevallen werd er voor haar gekozen. De respondent woont alleen, ze heeft geen relatie en vult haar vrije

tijd in met een ruim aantal hobby's, ze is geen lid van een club en heeft parttime dagbesteding.

“Ja, ik kan goed borduren. Ik kan wel veel dingen.”

De respondent heeft een relatief ruim netwerk van 35 personen. De respondent woonde hiervoor langere tijd in een gezinsvervangend tehuis. De woning is in principe geschikt voor individuele bewoning maar is niet aanpasbaar in verband met eventuele medische problematiek van de respondent. Het aantal uren praktische begeleiding is toegenomen door het wegvallen van de ondersteuning van moeder. De psychische problemen vraagt op onregelmatige basis enige extra ondersteuning op sociaal emotioneel gebied.

Wanneer we kijken naar de eerder genoemde factoren voor het succes van individueel wonen zou ik het individueel wonen van deze respondent als redelijk succesvol beschouwen. Op basis van de gemeten tevredenheid van de respondent is het individueel wonen zeker succesvol te noemen.

Respondent 9

Bij deze respondent die in de woning wil blijven en waarbij de woonvaardigheden afnemen is sprake van een probleemsituatie als gevolg van medische problematiek die bestaat uit psychische problematiek, waanideeën, en heeft onder andere haar loopfunctie verloren. Er is geen sprake van gedragsproblemen. De respondent is 57 jaar oud. De respondent geeft aan 'beetje tevreden' tot 'niet tevreden' te zijn bij zeven van de dertien vragen. Opvallend is dat deze respondent 'niet tevreden' is met de ondersteuning bij het wonen en dit ook niet zelf heeft gekozen. Deze respondent woont samen met een andere cliënt, met hem neemt zij de beslissingen over wat er in de woning gebeurt. De respondent heeft niet zelf gekozen dat zij hier wilde wonen, ook in de meeste overige gevallen is voor haar gekozen. Deze respondent woonde voor het individueel wonen langere tijd in een gezinsvervangend tehuis, ook samen met haar vriend. De respondent zou in het vervolg weer individueel gaan wonen samen met haar vriend. Op de vraag wat ze aan de huidige situatie zou willen veranderen gaf de respondent het volgende antwoord:

“Ik wil graag een grote slaapkamer zodat ik weer bij J. kan slapen, en dat ik alle begeleiding mag die ik wil en ik zou wel een parkje willen op het achterplein.”

De relatie van de respondent verloopt momenteel problematisch als gevolg van meerdere factoren aan beide kanten. Deze respondent heeft parttime dagbesteding en gaat eenmaal per week in de avond naar een knutselclub. Deze respondent heeft geen specifieke hobby's en besteed de vrije tijd voornamelijk met het luisteren van muziek of het kijken van televisie, de mogelijkheid tot vrijetijdsbesteding zijn beperkt als gevolg van de medische problematiek. Het sociaalnetwerk bestaat naast de begeleiding en familie uit 29 personen. De woning is in principe geschikt voor individuele bewoning maar is niet aanpasbaar in verband met de medische problematiek van de respondent, de woonomgeving is een 'beetje geschikt'. De respondent is de meeste dagen vrolijk. Het aantal uren praktische begeleiding is aanzienlijk toegenomen in verband met de lichamelijke handicap van mevrouw. Op sociaal emotioneel gebied is de begeleiding niet geïntensiveerd, de aandachtspunten zijn echter wel verschoven in verband met de psychische problematiek van mevrouw.

Uit bovenstaande informatie kan ik concluderen dat op basis van de eerder in dit onderzoek genoemde factoren voor succes en de definitie daarvan deze respondent niet succesvol individueel woont op de Stellenboschstraat.

Respondent 10

Bij deze respondent die in de woning wil blijven zijn de woonvaardigheden gelijk gebleven er is sprake geweest van een aantal probleemsituaties en gedragsproblemen

als gevolg van nieuw ontstane psychische problematiek. Er is naast psychische problemen geen toename medische problemen. De respondent is 49 jaar oud. De respondent geeft aan een 'beetje tevreden' te zijn bij zeven van de dertien vragen. Wat opvalt is dat de respondent nergens 'niet tevreden' over is. Zij is 'zeer tevreden' over haar dagbesteding en wat ze in haar vrije tijd doet, haar activiteiten en hobby's zijn dan ook divers hoewel ze niet lid is van een club. Deze respondent woont alleen en kiest voornamelijk samen met iemand of er wordt voor haar gekozen, ze beslist alleen over wat er in haar huis gebeurt. De respondent heeft geen relatie. Deze respondent woonde voor het individueel wonen langere tijd in een gezinsvervangend tehuis, daarvoor woonde ze zelfstandig. De woning is in principe geschikt voor individuele bewoning maar is niet aanpasbaar in verband met eventuele medische problematiek van de respondent, de woonomgeving is een 'beetje geschikt'. De respondent zou in het vervolg weer individueel gaan wonen. Haar sociaalnetwerk bestaat uit 34 mensen. Deze respondent heeft parttime dagbesteding. De respondent is de meeste dagen vrolijk, hierover zij ze het volgende:

"De meeste dagen ben ik vrolijk een tijdje geleden niet toen was ik de hele tijd heel somber, verdrietig en boos."

Het aantal uren praktische begeleiding is gelijk gebleven. Op sociaal emotioneel gebied is de begeleiding uitgebreid in relatie tot de psychische problematiek van de respondent. Uit bovenstaande informatie kan ik concluderen dat op basis van de eerder in dit onderzoek genoemde factoren voor succes en de definitie daarvan deze respondent succesvol individueel woont op de Stellenboschstraat.

6.2 verbanden met de mate van succes van individueel wonen op de Stellenboschstraat

Allereerst is gekeken naar de onderdelen van succes. Hoewel maar één respondent niet in de eigen woning blijft is er wel sprake van een duidelijke variatie in de factor willen verhuizen, factoren die hiermee verband houden blijken:

- woonvaardigheden
- sociale redzaamheid
- gedragsproblemen
- tevredenheid met het wonen

Factoren die verband houden met de woonvaardigheden zijn het aantal personen in het sociale netwerk en de vorige woonsituatie. De sociale redzaamheid hangt samen met het aantal gezondheidsproblemen, de ontwikkeling van de begeleiding en de vorige woonsituatie. Factoren die verband houden met gedragsproblemen zijn de ontwikkeling van de begeleiding en werk of dagbesteding. Factoren die verband houden met de mate van tevredenheid met het wonen, het aantal personen in het sociale netwerk, ontwikkeling van de begeleiding, vorige woonsituatie en werk of dagbesteding.

Er is sprake van een belangrijk positief verband van de sociale redzaamheid met woonsucces. Daarnaast vertonen de variabelen aantal personen in het sociale netwerk en vrijetijdsbesteding door hobby of clubbezoek een positieve samenhang met de hoogte van het woonsucces. Een verband tussen woonsucces en de vorige woonsituatie is moeilijk te bepalen omdat alle respondenten op één na voorheen in een gezinsvervangend tehuis hebben gewoond. Te zien is dat rond de respondent die voormalig zelfstandig woonde geen problematische situaties zijn ontstaan en dat de ondersteuning van deze respondent gelijk is gebleven. Voor de hand ligt dan ook ervan uit te gaan dat personen die ervaring hebben met zelfstandiger vormen van wonen voordat zij bij individueel wonen projecten betrokken raken hoger zouden scoren op woonsucces. Ook het hebben van werk heeft een positieve samenhang met woonsucces. Respondenten die geen werk hebben zijn op één uitzondering na ook ouder. Het niet hebben van werk is niet het enige

kenmerk van deze groep. Er zijn meer factoren die meespelen met het lagere woonsucces, in het bijzonder komen hier medische en psychische problematiek aan de orde. Oudere respondenten hebben minder woonsucces, wat opvalt is dat leeftijd geen invloed lijkt te hebben op de woonvaardigheden.

De conclusie is dat het meeste verschil in de mate van woonsucces wordt verklaard door de factoren uit de context. De factoren voor zelfredzaamheid blijken de beste voorspellende waarde te hebben voor woonsucces.

6.3 conclusies en aanbevelingen

Opvallend is dat slechts één van de respondenten die blijft in de eigen woning, een toename van woonvaardigheden vertoont, waarbij gedragsproblemen gelijk blijven en tevredenheid hoog is te noemen. Naar aanleiding van bovenstaande resultaten is te zien dat het grootste deel van de cliënten in het eigen huis blijft wonen. Gemiddeld genomen nemen echter de woonvaardigheden af en de gedragsproblemen toe. Wat ook opvalt is dat de helft van het aantal respondenten wil verhuizen. Slechts vijf van de respondenten zijn overwegend tevreden met het individueel wonen. Het is echter wel duidelijk dat de respondenten meer tevreden zijn over de zaken waarover ze zelf hebben besloten. Op basis van deze gegevens zou ik het individueel wonen op de Stellenboschstraat weinig succesvol willen noemen. De voornaamste factoren die een negatieve samenhang met het woonsucces vertonen blijken:

- afname woonvaardigheden
- lagere tevredenheid met het wonen
- laag aantal personen in het sociaal netwerk
- niet hebben van werk of dagbesteding
- toename problematische situaties
- ontwikkeling ondersteuning van begeleiding

Eerder in het onderzoek, vraag ik mij af of woonlocatie Stellenbosch de voor individueel wonen benodigde flexibiliteit kan bieden en waar de grenzen van die flexibiliteit liggen. Een mogelijke verklaring voor het feit dat juist deze factoren een negatieve samenhang met woonsucces vertonen, is dat de ondersteuning van begeleiding van onvoldoende kwaliteit is en te weinig flexibel wordt gegeven. Een duidelijke grens in flexibiliteit is niet aan te tonen. Het is echter mogelijk dat de begeleiders te weinig ervaring hebben met de benodigde begeleidingsvorm. Tevens kan een uitbreiding van zorgvragen er de oorzaak van zijn dat ondersteuning niet flexibel kan worden gegeven en kan worden aangepast aan de situatie waarin de cliënt zich op een bepaald moment bevindt. Door de onmogelijkheid meer of andere ondersteuning te geven indien nodig, kunnen problematische situaties onvoldoende opgevangen worden zonder dat de zorg voor andere cliënten in het geding komt, waardoor het op den duur onmogelijk wordt in de eigen woonruimte te blijven wonen. Te denken valt aan afnemende vaardigheden door het ouder worden, door ziekte, al dan niet tijdelijke toename van gedragsproblemen of andere problemen in de woon/leefomgeving. Een argument voor deze interpretatie is het eerder genoemde lage succespercentage in dit onderzoek, vergeleken met andere onderzoeken. Dit onderzoek gaat uit van het idee dat als personen de wens uitspreken in de samenleving te wonen dit zonder voorwaarden gerealiseerd moet kunnen worden. De ondersteuning blijkt daarbij de cruciale factor die dit tijdens het wonen mogelijk moet maken ongeacht de beperkingen.

Bij het aanbieden van een individuele woonvorm is zowel de woning als de woonomgeving belangrijk. De woningen dienen geschikt te zijn voor individueel wonen met een handicap en, zeker in geval van oudere cliënten, aanpasbaar voor eventuele nieuwe (lichamelijke) handicaps. Uit de onderzoeksgegevens blijkt echter dat in de woningen op de Stellenboschstraat weinig aanpassingen mogelijk zijn. De woonomgeving vraagt een gunstige ligging van openbare gelegenheden als winkels en openbaar vervoer,

bereikbaarheid van werk, maar ook de mogelijkheid tot het aangaan van contacten met anderen. De woonomgeving van de Stellenboschstraat blijkt echter niet ideaal om dit doel te bereiken aangezien uit de resultaten blijkt dat een beperkt aantal voorzieningen goed bereikbaar is. Sociale contacten zijn belangrijk voor alle mensen. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt het sociale netwerk van de cliënten op de Stellenboschstraat een positieve samenhang heeft met de tevredenheid van de respondenten. In de ondersteuning van mensen die individueel wonen is het belangrijk aandacht te besteden aan het in stand houden of uitbreiden van het sociale netwerk. In dit kader vormt het steunpunt een belangrijke plaats voor contact, de invulling hiervan op de Stellenboschstraat laat echter volgens de onderzoeksgegevens te wensen over. Deze bevindingen komen overeen met de visie van De Compaan, wat betreft het gebruik maken van de voorzieningen in de buurt en het werken met de EIM methodiek werk de locatie Stellenboschstraat volgens deze visie. Aandacht voor het sociale netwerk blijkt echter op de Stellenboschstraat gering.

Zoals in hoofdstuk 3 paragraaf 5 naar voren komt het individueel wonen zoals dat wordt aangeboden op de Stellenboschstraat ook voort uit financiële overwegingen van de overheid. De meer individuele vorm van hulpverlening zoals vormgegeven in de WMO zou een kostenbesparing opleveren. De resultaten van dit onderzoek spreken dat echter tegen. De kosten die uitgespaard worden door cliënten die floreren bij het individueel wonen worden op de Stellenbosch opgeheven door degenen die het niet aankunnen, met alle (financiële) implicaties van dien.

In dit onderzoek zijn inzichten ontstaan betreffende het succes van individueel wonen op de Stellenboschstraat en de samenhang van succes met factoren die daarop van invloed kunnen zijn. Op grond van de inzichten kunnen een aantal aanbevelingen worden geformuleerd voor de praktijk.

Het individueel wonen op de Stellenboschstraat blijkt een waardevolle woonvorm voor een aantal respondenten gebleken. Het verdient dan ook de aanbeveling deze woonvorm in het dienstenaanbod van De Compaan te handhaven. De keuzemogelijkheden voor de cliënt worden vergroot en er wordt een eigen woning haalbaar. Het blijkt echter dat voor een aanzienlijk aantal cliënten op de Stellenboschstraat deze vorm van individueel wonen niet haalbaar is of dat de respondent zelf niet tevreden is met deze vorm van wonen. De aanbeveling die hieruit volgt is dat het woonaanbod voor mensen met een verstandelijke handicap vraaggericht dient te worden georganiseerd. Er zal een gevarieerd woonaanbod beschikbaar moeten zijn binnen de organisatie waarin voor verschillende mensen met verschillende wensen en beperkingen een goede woonomgeving kan worden gevonden.

Om de mate van succes van het individueel wonen te verhogen dient aan te bevelen aandacht te besteden aan het sociale netwerk van de cliënt. De visie van De Compaan onderschrijft dit en geeft dit op de Stellenboschstraat hoofdzakelijk vorm door het steunpunt. Uit de onderzoeksresultaten blijkt echter dat het steunpunt van de Stellenboschstraat niet die functie vervult die het volgens de visie zou moeten vervullen. Ik zou dan ook willen aanbevelen de invulling van het steunpunt op de Stellenboschstraat naast de visie van De Compaan te leggen om te kijken wat hierin te verbeteren is. Ook buiten de functie die het steunpunt vervult valt meer aandacht voor behoud en of uitbreiding van het sociale netwerk van de cliënt te bepleiten.

Uit het interview met de sleutelinformant komt naar voren dat er nauwelijks gebruik wordt gemaakt van de factoren voor succes van individueel wonen en dat er geen methodisch instrument bestaat wat ingezet wordt in de beslissing een cliënt te plaatsen op een setting voor individueel wonen. In combinatie met het lage succespercentage van individueel wonen dat uit dit onderzoek naar voren komt valt het belang van voorbereiding en evaluatie aan te geven. Duidelijk is dat er grenzen zijn aan de begeleiding die op een locatie geboden kan worden. Gezien de ondersteuning een cruciale factor blijkt in het succes van individueel wonen is het van belang de

mogelijkheden en vaardigheden van de cliënt af te wegen tegen de mogelijkheden van begeleiding op een bepaalde woonlocatie. Maakt men deze afweging als voorbereiding op het individueel wonen en bij veranderingen in de vaardigheden en mogelijkheden van de cliënt, dan zal de kans op succes van het individueel wonen groter worden, omdat duidelijk is in welke mate de vaardigheden van de cliënt passen bij de mogelijkheden tot begeleiding op de betreffende woonlocatie.

7. Eindproduct

In dit hoofdstuk komt naar voren wat de vorm van het eindproduct zal zijn, dat ik hen ontwikkeld naar aanleiding van dit onderzoek. Hierop volgt een motivatie hiervoor en een verantwoording hiervan.

7.1 Vorm en inhoud eindproduct

Ik heb ervoor gekozen een instrument te ontwerpen wat op meerdere vlakken inzetbaar is. Het gaat om een instrument waarmee bepaald kan worden of het voor een de betreffende cliënt mogelijk is op een bepaalde individuele woonlocatie te wonen. Het instrument is tevens inzetbaar om te evalueren of een cliënt nog op een individuele woonlocatie kan blijven wonen, in dit geval is het dus een evaluatie instrument. Met behulp van dit instrument wordt het mogelijk om de mogelijkheden en vaardigheden van de cliënt af te zetten tegen de mogelijkheden van de begeleiding op een bepaalde woonlocatie. Uit het onderzoek blijkt namelijk dat de ondersteuning een cruciale factor is bij het succes van individueel wonen.

Het eindproduct heeft de vorm van een stroomdiagram, dit is een vragenlijst waarbij verschillende vragen moeten worden beantwoord, afhankelijk van het antwoord op een bepaalde vraag moet een volgende vraag beantwoord worden. Op basis van de uitkomst van de vragenlijst wordt duidelijk of de betreffende cliënt op de gekozen locatie kan wonen of dat de cliënt op de huidige locatie kan blijven wonen. De vragen zijn onderverdeeld in een aantal categorieën te weten, kenmerken van het individu, persoonlijk verzorging, woonvaardigheden en huishoudelijke verzorging. In het product is een korte handleiding te vinden die informatie bevat over het gebruik van het product en de gebruikte begrippen. De inhoud van het eindproduct is gebaseerd op de in het onderzoek gebruikte gegevens over succesfactoren voor individueel wonen en de resultaten van dit onderzoek.

7.2 Motivatie en verantwoording eindproduct

Ik heb ervoor gekozen dit product op deze manier te ontwikkelen op basis van de volgende gegevens die naar aanleiding van het onderzoek naar voren kwamen:

- Een aantal cliënten geeft aan niet tevreden te zijn met de geboden ondersteuning. Kan de locatie de gevraagde ondersteuning nog wel bieden?
- Er blijkt geen methodisch instrument te zijn om te beslissen cliënten wel of niet in een individuele woonsetting te plaatsen.
- Duidelijk is dat er grenzen zijn aan de hulpverlening die op een locatie geboden kan worden.
- De ondersteuning blijkt een cruciale factor in het succes van individueel wonen.

Op basis van deze onderzoeksgegevens zie ik een behoefte aan een dergelijk instrument. Belangrijk gegeven hierbij is dat de organisatie altijd de intentie heeft gehad een dergelijk instrument te ontwikkelen, maar dat dit nooit is gebeurd. Een dergelijk instrument bestaat dus nog niet maar heeft wel een bestaansrecht.

Ik heb ervoor gekozen juist deze vragen in dit onderzoek op te nemen naar aanleiding van een aantal van de factoren voor succes die in dit onderzoek zijn gebruikt. Ook heb ik gebruik gemaakt van een aantal resultaten uit het onderzoek. Zo komt bijvoorbeeld in paragraaf 4.2 naar voren dat ook sociaal emotionele aspecten zoals het omgaan met burens, familie en visite ook onder woonvaardigheden vallen. Deze informatie heb ik in mijn eindproduct operationeel gemaakt door onder het onderwerp woonvaardigheden de volgende vraag op te nemen: Kan de cliënt het op emotioneel niveau aan om contact te hebben met anderen. Voor de vragen over persoonlijke verzorging heb ik gebruik gemaakt van richtlijnen van het CIZ (Centrum Indicatiestelling Zorg). Deze vragen zijn

opgenomen naar aanleiding van het feit dat uit het onderzoek blijkt dat de woonvaardigheden een duidelijke verband hebben met het succes van het individueel wonen. De persoonlijke verzorging is een belangrijk onderdeel van de woonvaardigheden. Zoals hierboven al wordt aangegeven zijn niet alle factoren voor het succes van individueel opgenomen in dit eindproduct. De factoren die niet zijn opgenomen hebben wel relevantie voor het succes van individueel wonen maar niet voor het aansluiten van de begeleiding bij de zorgvragen van de cliënt.

Zoals in de vraagstelling duidelijk wordt gaat het in dit onderzoek om ouder wordende cliënten. Hoewel het product inzetbaar is voor cliënten van alle leeftijden heb ik hiermee wel rekening gehouden in het eindproduct. Bijvoorbeeld in relatie met vraag twee in het eindproduct onder het onderwerp kenmerken van het individu. Hier wordt een vraag gesteld betreffende de leeftijd van de cliënt, in verband met de oriëntatie van het onderzoek op ouder wordende cliënten heb ik er in deze vraag voor gekozen het woord 'ouder' te gebruiken. Tevens is de leeftijd die in deze vraag gesteld wordt ($49,8 = 50$ jaar) gebaseerd op de volgende gegevens. De gemiddelde woontijd van de cliëntrespondenten die aan het onderzoek hebben meegewerkt is (= 5-7 jaar) zes jaar. Dit aantal jaren heb ik afgetrokken van de gemiddelde leeftijd van de cliëntrespondenten waarbij afname aan vaardigheden te zien is (=55,8 jaar) .

8. Evaluatie

In dit hoofdstuk evalueer ik de inhoudelijke kwaliteit van zowel product als productverslag. Als afsluiting van dit verslag volgt een dankwoord.

8.1 Evaluatie eindproduct

Deze paragraaf biedt een evaluatie van de kwaliteit van het eindproduct als antwoord op de probleemstelling.

Zoals gezegd heeft het eindproduct de vorm gekregen van een instrument waarmee bepaald kan worden of het voor een de betreffende cliënt mogelijk is op een bepaalde individuele woonlocatie te wonen. Het instrument is tevens inzetbaar om te evalueren of een cliënt nog op een individuele woonlocatie kan blijven wonen, in dit geval is het dus een evaluatie instrument. Hoewel in er geen specifieke criteria zijn omschreven waaraan een dergelijk instrument met voldoen heb ik rekening gehouden met de volgende criteria:

- Het is geschikt als antwoord op de geformuleerde probleemstelling en voldoet aan de doelstelling.
- De doelstelling op korte en op lange termijn worden duidelijk benoemd.
- Het is relevant in het kader van de beroepspraktijk van SPH.
- Het vormt een inhoudelijk logisch en volledig vervolg op de analyse van relevante literatuur- en praktijkonderzoek, zoals weergegeven in dit productverslag.
- De organisatorische voorwaarden (organisatie, inzet hulpverleners, fysiek condities) en de noodzakelijke middelen (kennis en vaardigheden gebruikers) om de doelstelling te bereiken wordt beschreven.
- De inhoud en vormgeving vormt een verantwoord en afgerond geheel.
- De inhoud en vormgeving is toegespitst op de doelgroep gebruikers.
- De vormgeving is verzorgd en adequaat.

Mijn probleemstelling was, het individueel wonen van cliënten op de Stellenboschstraat wordt niet geëvalueerd. Deze probleemstelling stelde ik naar aanleiding van het feit dat ik mij afvroeg of er niet teveel gevraagd wordt van mensen met een verstandelijke handicap op het gebied van zelfstandig of individueel wonen op de Stellenboschstraat. Ik was niet in staat deze vraag te beantwoorden omdat het individueel wonen van cliënten op de Stellenboschstraat niet geëvalueerd wordt. Door de conclusies gebaseerd op de resultaten mijn onderzoek te operationaliseren in de vorm van een instrument waarmee bepaald kan worden of het voor een de betreffende cliënt mogelijk is op een bepaalde individuele woonlocatie te wonen en wat tevens inzetbaar is om te evalueren of een cliënt nog op een individuele woonlocatie kan blijven wonen, heb ik mijzelf en anderen de mogelijkheid gegeven een antwoord te vinden op deze vraag.

Op basis van de betrouwbaarheid van dit onderzoek bleken de onderzoeksresultaten generaliseerbaar. Dit maakt het eindproduct inzetbaar voor binnen het gehele werkveld. Daarom ben ik van mening dat ik in mijn eindproduct een passend antwoord heb gevonden op mijn probleemstelling.

8.2 Afsluiting

deze paragraaf biedt een evaluatie van de inhoudelijke kwaliteit van de werkzaamheden die verricht zijn om het eindproduct tot stand te brengen. Naar aanleiding van de opleidingscriteria reflecteer ik op het eigen handelen.

Mijn onderzoek heb ik als een zeer leerzaam proces ervaren en met heel veel plezier en enthousiasme verricht. Mijn onderwerp is gecompliceerd en daarom is het een uitgebreid

onderzoek geworden. Toen ik in september 2005 als woonbegeleider bij locatie Stellenboschstraat van De Compaan ging werken, was mijn nieuwsgierigheid naar het onderwerp van dit onderzoek al snel gewekt. Daardoor ben ik steeds gericht bezig geweest met het verkennen en onderzoeken van mijn onderwerp en heb ik mij heel gericht aan mijn planning (zie bijlage 5) kunnen houden. Gedurende het onderzoek is het cyclische karakter van een dergelijk project duidelijk naar voren gekomen. Tijdens het proces ben ik tegen een aantal onvoorziene omstandigheden opgelopen, namelijk:

- Bij één van de respondenten heb ik de interviewvragen deels in een andere volgorde gesteld. Dit had de betrouwbaarheid en geldigheid kunnen verminderen. Er bleek echter dat ook bij dit interview alle deelvragen beantwoord zijn en dat het labelen en herschikken van de antwoorden geen problemen opleverde. Het heeft de onderlinge vergelijkbaarheid daarom niet verminderd.
- Bij een andere cliënt heb ik enkele extra vragen gesteld. Dit gebeurde spontaan tijdens het interview. Deze vragen en antwoorden waren weliswaar zinnig maar konden niet meer meegenomen worden in de overige interviews. Bij het labelen en herschikken van de antwoorden bleek echter dat dit nauwelijks heeft uitgemaakt: Ik heb voldoende informatie gekregen om de deelvragen te kunnen beantwoorden.
- Tijdens één van de interviews kwam naar voren dat onder woonvaardigheden meer valt dan alleen praktische woonvaardigheden zoals deze waren omschreven. Onder woonvaardigheden kunnen ook sociaal emotionele aspecten vallen zoals beter in staat zijn de eigen tijd in te vullen, het omgaan met burens en/of familie/visite en algemene sociale vaardigheden. Hoewel deze aspecten van de woonvaardigheden niet zijn meegewogen in dit onderzoek is dit belangrijke informatie voor eventuele andere onderzoeken betreffende dit onderwerp. Tevens heb ik gebruik gemaakt van deze informatie in het eindproduct.
- De factor voor succes, 'niveau van functioneren', was bedoeld om te laten zien hoe individuele variaties binnen deze definitie verband houden met het succes van individueel wonen. De gegevens in de dossiers bleken echter niet eenduidig en daardoor niet vergelijkbaar. Bovendien bleken de gegevens gedateerd, deze gegevens zouden dan ook niet bijdragen aan het vergroten van de betrouwbaarheid van het onderzoek. Op basis van deze argumenten heb ik ervoor gekozen de factor voor succes, 'niveau van functioneren', niet mee te wegen in dit onderzoek.
- In hoofdstuk vier vraag ik mij naar aanleiding van de informatie in paragraaf drie af wat meer waardevol is, een mooi huis of een goed sociaal netwerk van familie en ondersteuners? Deze vraag blijkt op basis van de onderzoeksgegevens niet te beantwoorden. De vraag is ook meer een subjectieve vraag, of een gedachtegang van mijzelf als onderzoeker.
- In hoofdstuk zes vraag ik mij af of er voldoende informatie is verstrekt over de woonomgeving van de woonlocatie bij de beslissing hier te gaan wonen? Ook deze vraag blijkt op basis van de onderzoeksgegevens niet te beantwoorden. Naar aanleiding van deze vraag heb ik echter gesproken met één van de leden van de werkgroep persoonlijk begeleiders die aanbevelingen hebben gedaan over het al dan niet verhuizen van cliënten van Ursulaland naar de Stellenboschstraat. Naar aanleiding van dit informele gesprek blijkt dat er feitelijk voldoende informatie is verstrekt, deze persoon betwijfelt echter of de cliënten in kwestie in staat zijn geweest het belang van de woonomgeving mee te wegen in de beslissing op de Stellenboschstraat te gaan wonen.

Deze onvoorziene omstandigheden hebben de geldigheid en betrouwbaarheid van het onderzoek niet verlaagd. De kwaliteit van het onderzoek blijft dus gewaarborgd. Wat verder opvalt is dat de informatie die ik heb verkregen naar aanleiding van het interview met de sleutelinformant inderdaad niet erg betrouwbaar genoemd kan worden. Het grootste deel van de informatie kan namelijk niet uit andere bronnen worden bevestigd. Hiermee had ik echter van tevoren rekening gehouden in de onderzoeksopzet. Wel kon

door een medewerker van afdeling de Poort worden bevestigd dat er binnen De Compaan geen gebruik wordt gemaakt van een methodisch instrument voor het tot stand komen van de beslissing iemand in een individuele woonsetting te plaatsen.

De vraagstelling was:

‘Met welke mate van succes kunnen de ouder wordende mensen met een licht verstandelijke handicap op de Stellenboschstraat individueel wonen?’

Het onderzoek geeft een kwalitatief antwoord op deze vraagstelling naar aanleiding van de gegevens uit de interviews met de cliëntrespondenten. Dit antwoord is aangevuld met objectieve gegevens, voortkomend uit het documentenonderzoek. Dit heeft de betrouwbaarheid van het onderzoek verhoogd. Door gebruik te maken van factoren voor succes uit bestaande literatuur is de generaliseerbaarheid van het onderzoek toegenomen. De onderzoeksopzet heeft ervoor gezorgd dat alle benodigde informatie om de vraagstelling te beantwoorden op een aantoonbaar betrouwbare manier naar voren is gekomen. Het probleem is relevant gebleken voor zowel de betreffende locatie als de organisatie omdat, doordat er niet wordt geëvalueerd, niet bekend is of het individueel wonen zoals dat nu wordt aangeboden, adequaat aansluit bij de zorgvragen van de cliënt. Omdat de uitkomsten van het onderzoek generaliseerbaar zijn kunnen zij tevens relevantie hebben voor andere organisaties binnen de zorg voor verstandelijk gehandicapten. Alle organisaties hebben namelijk te maken met de veranderde inrichting van de zorg als gevolg van de ‘vermaatschappelijking van de zorg’. Hiermee heeft de onderzoeksopzet mijns inziens zijn juistheid bewezen.

Naar aanleiding van dit afstudeerproject hoop ik als sph’r te voldoen aan de opleidingskwalificaties uit segment 3. Tevens hoop ik naar aanleiding van dit afstudeerproject te hebben voldaan aan de volgende opleidingscriteria uit segmenten 1 en 2:

- ‘De belangen te behartigen van cliënt en cliëntsysteem of hen daarin ondersteunen door namens hen op te treden naar derden binnen of buiten de instelling.’
- ‘In situaties van hulp- en dienstverlening keuzen van in te zetten methoden en middelen te formuleren, te onderbouwen en te verantwoorden.’
- ‘Een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling en vernieuwing van de instellingsmethodiek (door beroepsrelevante ontwikkelingen in de samenleving en in de zorg in kaart te brengen en te analyseren en aanzetten te geven die leiden tot verbetering van beleid en werkwijzen m.b.t. hulp- en dienstverlening binnen en vanuit de organisatie.’

Tevens heb ik tijdens het proces gewerkt aan één van de doelen uit mijn persoonlijk ontwikkelingsplan. Ik heb mijn professionele netwerk uitgebreid. Dit heb ik gedaan door nieuwe contacten te leggen binnen de organisatie. Tevens heb ik bestaande contacten ingeschakeld om informatie te vinden of te bevestigen. Uit mijn onderzoeksgegevens heb ik kunnen concluderen en beargumenteren dat ik aan mijn doelstelling heb kunnen voldoen. Ik heb de verantwoording en betrouwbaarheid van mijn onderzoeksgegevens en de vorm van mijn eindproduct benoemd.

8.3 Dankwoord

Mede dankzij de prettige samenwerking met diverse respondenten en disciplines binnen De Compaan heb ik dit onderzoek tot een goed einde kunnen brengen. Mijn dank gaat hierbij in het bijzonder uit naar:

De Compaan

Jan Hakvoort, persoonlijk begeleider Stellenboschstraat
Mireille Castricum, persoonlijk begeleider Stellenboschstraat
Team, locatie Stellenboschstraat

Esther Stoker, poortfunctionaris
Joke van Puffelen, locatiehoofd

Haagse Hogeschool

Karen van Aalderen, mede student

Erik Jan Sint, projectbegeleider, voor zijn ondersteuning en kritische noten bij de uitwerking en uitvoering van het project.

Bronvermeldingen

Literatuur:

Allard, M.A. (1996). *Supported living policies and programmes in the USA*
London: Chapman & Hall

Emerson E, Ronertson J., Gregory N., Hatton C., Kessissoglou S., Hallam A., Knapp M., Jarbrink K., Noonam Walsh P., Netten A. (2000). *Quality and costs of community-based residential supports, village communities, and residential campuses in the united kingdom*. American Journal on Mental Retardation, 105, 81 – 102

Gennep, A. van (1999). *De zorg voor personen met een verstandelijk handicap in de twintigste eeuw*. Tijdschrift voor orthopedagogiek, 99 – 114.

Gennep, A. van (2000). *Emancipatie van de zwaksten in de samenleving. Over paradigma's van verstandelijk handicap*. Boom: Amsterdam. 170 pages.

Lozano, B. (1993). *Independent Living. Relation Among Training, Skills, and Succes*. American Journal on Mental Retardation, 98, no 2, 249 – 262.

Luckasson R., Couter D.L., polloway E.A., Reiss S., Schalock R.L., Snell M.E., Spitalnik D.M., Stark J.A. (1992). *Mental Retardation Defenition, Classification and Systems of Supports*. Washington DC:AAMR.

Monaghan M. R., Soni S. (1992). *Effects of significant life events on the behaviour of mentally handicapped people in the community*. British Journal of Mental Subnormality, 38, no 75, 114 – 121.

O'Brien, J. (1994). *Down Stairs that are never your own. Supporting People with Developmental Disabilities in their Own Homes*. Mental retardation, 32, no 1, 1 – 6.

Roovers, M. M. (2004) *Mensbeelden en moreel handelen in de zorg voor verstandelijk gehandicapten: een empirisch- ethisch onderzoek* (proefschrift) Nijmegen: Valkhof Pers.

Timmermans J.M., Schoenmakers-Salkinoja I.S., Wit J.S.J. de, Merens J.G.F. (1994) . *Rapportage gehandicapten*. Rijswijk/Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/VUGA, 1994 (Cahier 114).

Internetbronnen:

www.decompaan.nl

<http://www.invoeringwmo.nl/NR/rdonlyres/B0155471-84FE-40FB-A02D-73629E9BAC72/0/040423Opwegnaareenbestendigstelselvoorlangdurigezorgenmaatschappelijkeondersteuning.pdf>

www.aamr.org

<http://www.rcgzhn.nl/publicaties/wozowe-vg-2004.pdf>

Interviews cliënt respondenten :

J. Clarenbeek
M. van Booma

N. Felicidade Prata
J. Crawford
P. Aalders
T. de Jong
A. André
L. Vreedenberg
M. Tuhehay

Interview sleutelfiguur De Compaan:
J. van Puffelen, Clusterhoofd

Documentatieonderzoek:
Zorgplannen en dossiers van genoemde respondenten

Overige bronnen:
Mediaberichten: Kranten, tijdschriftartikelen en TV nieuws.

Bijlage 1 Interviewvragen cliënt respondenten

Op grond van het literatuuronderzoek, heb ik bepaald hoe het concept succes wordt gedefinieerd. De gebruikte variabelen zijn dan ook voornamelijk gebaseerd op de onderzoeken van Lozano en Emerson¹. Om gegevens te verzamelen over de verschillende variabelen van succes heb ik interviewvragen opgesteld. De vragenlijst bestaat uit 13 vragen, deze vragen inventariseren informatie over het succes van individueel wonen, over het ondersteuningsnetwerk en de leef- en woonomstandigheden. Gegevens over de individuele kenmerken van de cliënt heb ik verzameld door bestudering van relevante informatie, zoals: zorgplan/ondersteuningsplan, cliëntendossiers, notulen van cliëntbesprekingen et cetera.

1. Kun je mensen noemen met wie je omgaat?
2. Wat doe je in je vrije tijd?
3. Ik noem een aantal dingen op en vraag dan hoe tevreden je hiermee bent:

	Zeer tevreden	Tevreden	Beetje tevreden	Niet tevreden	Weet niet	Niet van toepassing
1. Je appartement						
2. de omgeving van je huis						
3. de burelen						
4. Je vrienden						
5. Je familie						
6. de begeleiders						
7. de ondersteuning bij het wonen.						
8. Je gezondheid						
9. Je geld						
10. de spullen die je hebt						
11. Je werk of dagbesteding						
12. Wat je in jij vrije tijd doet						
13. De dingen die je zelf in huis kan doen						

4. Welke van de dingen die ik nu opnoem heb je zelf gekozen of kan je zelf beslissen.

	Ja	Ja, samen met iemand	Nee, iemand anders	Niet van toepassing
1. heb je zelf besloten dat je hier ging wonen				

¹ Lozano,1993; Emerson, et al., 2000

Een geschikte plek onder de zon?

2. Heb je zelf gekozen met wie je wilde wonen.				
3. Heb je zelf de begeleiders gekozen				
4. Heb je zelf gekozen waarbij je hulp / ondersteuning krijgt				
5 kan je zelf beslissen wat er gebeurt in je huis				
6 Heb je zelf dagbesteding/werk gekozen				

5. Waarover ben je niet tevreden in je appartement?
6. Wat heb je geleerd sinds je hier woont?
7. Wat zou je nog willen leren?
8. Hoeveel vrienden (dus geen familie of begeleiding) heb je met wie je dingen gaat doen, zoals naar de film, uit eten of sporten?
9. Hoe kan je opschieten met de andere mensen die op de Stellenboschstraat wonen?
10. Wat kan er beter waar je woont? Wil je iets veranderen, wat zou er anders moeten volgens jou?
11. Zou je ergens anders willen gaan wonen, zo ja, zou je weer individueel gaan wonen?
12. Voel je je veilig in je huis, zo nee, hoe komt dat?
13. Ben je op de meeste dagen verdrietig of vrolijk?

Bijlage 2 Vragen met betrekking tot documentatieonderzoek

1. Wat is het niveau van functioneren van de cliënt?
2. Aantal personen in het sociaalnetwerk?
3. Is er sprake van medische problemen die niet bestonden voor het individueel wonen?
4. Waar woonde de cliënt voor het individueel wonen?
5. Hoe lang woonde de cliënt daar?
6. met wie woont de cliënt in de huidige woonsituatie?
7. Is de woning geschikt voor individueel wonen? Het gaat om

	Geschikt	ongeschikt	Niet van toepassing
grootte			
indeling			
veiligheid			
Aanpassing aan handicaps			
Geschiktheid ivm handicaps			

8. Is de woonomgeving rond de woning geschikt voor individueel wonen?

	Geschikt	Ongeschikt
veiligheid		
Aanwezigheid/bereikbaarheid voorzieningen		

9. Heeft de cliënt parttime of fulltime dagbesteding?
10. Is de cliënt actief lid van een club?
11. Heeft de cliënt hobby's
12. Is er in de periode van het individueel wonen sprake geweest van problematische situaties die voor het individueel wonen niet bestonden of zijn voorgekomen, zo ja, welke?
13. Hoe hebben de woonvaardigheden van de cliënt zich ontwikkeld?
14. Heeft de cliënt een relatie, zo ja, hoe verloopt deze?
15. Is de geboden ondersteuning in de periode van het individueel wonen gewijzigd wat betreft de begeleidingsaandachtspunten of het aantal uren begeleiding zo ja, hoe?

Bijlage 3 Interviewvragen sleutelinformant

1. Wat was precies jou rol in het opzetten van woonvoorziening Stellenboschstraat?
  2. Hoe is de doelgroep cliënten die op de Stellenboschstraat woont vastgesteld en met welke factoren is daarbij rekening gehouden?
  3. Is er binnen een de Compaan een methodisch instrument om te bepalen of een specifieke woonsetting geschikt is voor de cliënt om in te wonen. Maw of binnen de setting kan worden voldaan aan de zorgvragen van de cliënt?
  4. Met welke factoren, wordt rekening gehouden bij de beslissing een cliënt in een individuele woonsetting te plaatsen?
  5. Is er nog aanvullende informatie die je over het onderwerp van hoe de beslissing iemand in een individuele woonsetting te plaatsen tot stand komt en de factoren die daarbij meespelen kunt geven? Zo ja om welke informatie gaat het?
  6. Op welke manier heb je bepaald welke cliënten op de Stellenboschstraat geplaatst zijn en welke niet?
- 3A. Heb je daarbij samengewerkt met andere disciplines, zo ja welke?

Bijlage 4 schematisch overzicht onderzoeksresultaten

O = gelijk   + = toename of ja   - = afname of nee   X = geen   dd = dagdelen

Woonomgeving niet toegevoegd omdat, grootte, indeling, veiligheid en beide kenmerken van de woonomgeving geen variaties vertonen.

Respondent	10	8	7	5	4	9	6	3	2	1
leeftijd	49	58	61	44	70	57	62	55	66	50
Blijft in de woning	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
Woonvaardigheden	O	O	+	-	O	-	-	O	-	-
Probleemsituaties	+	+	+	O	-	+	+	-	+	+
Gedragsproblemen	+	+	O	O	O	O	O	O	O	+
Medische problemen	Psychisch depressie	Psychisch Angst- stoornis	Lichamelijk rug en Long aandoening	Lichamelijk spierziekte	O	Psychisch waan- Ideeënlichamelijk Verlies loop functie	Psychisch depressie dementie Lichamelijk o.a. verlies loopfunctie	O	Lichamelijk Verlies loopfunctie	Psychisch depressie Lichamelijk visueel
Niet tevreden	X	7	X	2,8,9	X	3,7	1,5,8	9	7,12,13	11, 13
Beetje tevreden	3,4,5,6,7, 9,10	2,6,8	5,8,9	5,6,7, 10,12,13	2,3,4,5,7,12	1,2,5,6,8	6,13	2,4,6,8	3,5,8	2,3,4,5,9 12
Tevreden	1,2,8,13	4,5,9	3,6,7,13	3,4	1,6,8,9, 10,11,13	4,12,13	10,11	3,12,13	2,4	6,7,8
Zeer tevreden	1,12	1,3,10,11, 12,13	1,2,4,10, 11,12	1	X	9,10,11	X	1,5,7,10	1,6,9,10 11	1,10
Tevredenheid weet niet	X	X	X	X	X	X	2,3,4,7,9	X	X	X
Kiezen/beslissen ander, wie	2,3	0	2,3,6 PB	1,3,5	2,3,6	1,3,4 PB	1-5 PB	1,2,3 PB	1,3,4 PB	1,2,3,6 PB
Kiezen/beslissen samen, wie	1,4 fam/PB	1 fam/PB 4 PB	1,4 PB	4 PB	1,4,5 fam/PB	5 partner	X	X	5 partner	4 PB
Kiezen/beslissen alleen	5,6	2,5,6	5	1,6	X	2,6	X	4,5	2	5
Woning geschikt handic.	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-
Woning aanp. handic.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Club	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-
Wonen (alleen/samen)	Alleen	alleen	alleen	alleen	alleen	samen	alleen	alleen	samen	alleen
Relatie, verloop	-	-	+, +	-	-	+, -	-	-	+, -	+, -
Voorgeschiedenis wonen	Zelfst./GVT	GVT	GVT	Zelfst./GVT	GVT	GVT	GVT	Zelfst.	GVT	GVT
Sociaalnetwerk	34	35	35	23	28	29	13	39	20	22
Dagbesteding aant. dd	8dd	8 dd	4dd	5 dd	4dd	2 dd	0dd	0dd	0dd	8dd
vrijetijdsbesteding	+	+	+	-	+/-	+	-	+	-	-
Vrolijk/verdrietig	Vrolijk	Vrolijk	Vrolijk	verdrietig	vrolijk	Vrolijk	verdrietig	vrolijk	vrolijk	vrolijk
Begeleiding praktisch	+	+	+	+	+	+	+	O	+	+
Begeleiding sociaal emotioneel	O	+	-	O	O	O aandachts Punten ver schoven	+	O	+	+
Succesvol	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-

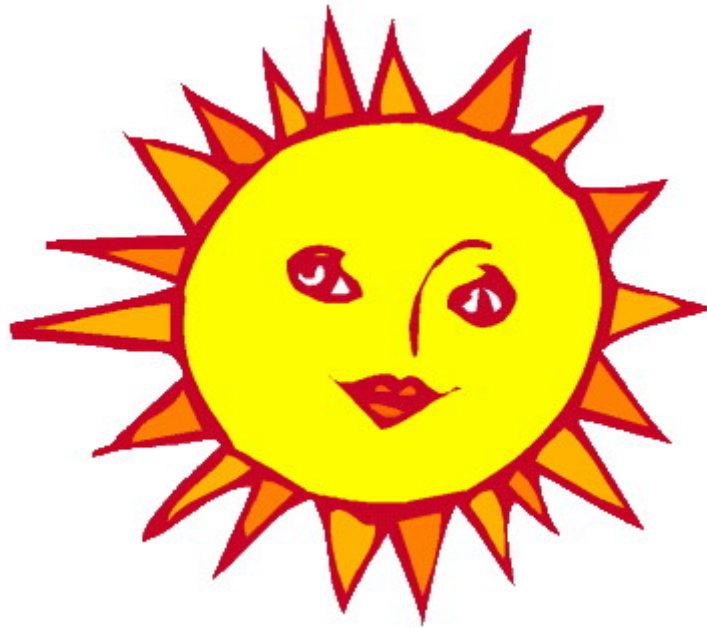
Bijlage 5 Overzicht Planning

Week

37	Literatuuronderzoek
38	Literatuuronderzoek
39	Literatuuronderzoek
40	Projectvoorstel + afspraak afstudeerbegeleider
41	Werken aan startdocument
42	Werken aan startdocument
43	Herfstvakantie
	Inleveren startdocument
44	Planning maken volgende fase
2	Interviews
3	Interviews
4	Interviews uitwerken
5	Interviews uitwerken
6	Interviews uitwerken
7	Werken aan productverslag
8	Werken aan productverslag + inleveren concept productverslag
9	Krokusvakantie
	Werken aan productverslag
10	Werken aan productverslag
11	Werken aan productverslag + afspraak afstudeerbegeleider
12	Werken aan productverslag
13	Werken aan product
14	Werken aan product
15	Werken aan productverslag en product
16	Werken aan productverslag en product
17	Inleveren productverslag en product (23 april 15.00 - 17.00 uur)
18	Vorbereiden presentatie product
19	Vorbereiden presentatie product
20	Vorbereiden presentatie product
21	Vorbereiden stellingen
22	Vorbereiden stellingen
23	Presentatie product en bespreken stellingen
24	Stellingen inleveren
25	Individuele (eind)gesprekken
26	Individuele gesprekken, tweede poging (uitsluitend bij onvoldoende eerste poging)
27	Diploma uitreiking (waarschijnlijk 2 juli 19.00 uur)
28	Start herkansingstraject

Een geschikte plek onder de zon?

eindproduct afstudeerproject
Een geschikte plek onder de zon?

Methodisch instrument

**om te bepalen of een cliënt
op een bepaalde individuele
woonlocatie kan wonen**

Handleiding eindproduct

Voor u ligt een instrument waarmee bepaald kan worden of het een verstandelijk gehandicapte cliënt mogelijk is op een bepaalde individuele woonlocatie te wonen. Het instrument is tevens inzetbaar om te evalueren of een cliënt nog op een individuele woonlocatie kan blijven wonen. Met behulp van dit instrument wordt het mogelijk om de mogelijkheden en vaardigheden van de cliënt af te zetten tegen de mogelijkheden van de begeleiding op een bepaalde woonlocatie. Voorwaarde voor het gebruik van dit instrument zijn dan ook:

- het hebben van voldoende kennis en informatie over de vaardigheden en mogelijkheden van de betrokken cliënt.
- Het hebben van voldoende kennis en informatie over de begeleidingsmogelijkheden op de betrokken woonlocatie.

Het is dan ook aan te bevelen dat de vragen waaruit het instrument bestaat worden beantwoord door de professional met het meeste inzicht in de mogelijkheden en vaardigheden van de cliënt. Bijvoorbeeld een persoonlijk begeleider of persoonlijk ondersteuner.

Het instrument heeft de vorm van een stroomdiagram, dit is een vragenlijst waarbij verschillende vragen moeten worden beantwoord, afhankelijk van het antwoord op een bepaalde vraag moet een volgende vraag beantwoord worden. Op basis van de uitkomst van de vragenlijst wordt duidelijk of de betreffende cliënt op de gekozen locatie kan wonen of dat de cliënt op de huidige locatie kan blijven wonen.

Hoewel het instrument is gemaakt naar aanleiding van een onderzoek wat zich richt op 'oudere cliënten met een licht verstandelijke handicap' is het instrument inzetbaar voor cliënten van alle leeftijden en functioneringsniveaus. De vragen zijn onderverdeeld in een aantal categorieën te weten, kenmerken van het individu, persoonlijk verzorging, woonvaardigheden en huishoudelijke verzorging. Als u naar aanleiding van het beantwoorden van de vragen uitkomt in het rode vak dan betekent dat, dat de woonlocatie ongeschikt is voor deze cliënt om individueel te wonen. Komt u in het groene vak dan kunt u doorgaan naar de volgende vraag. De vragen zijn genummerd, u doorloopt het diagram dus altijd in dezelfde volgorde. Indien alle vragen zijn doorlopen en u aan het eind van het diagram uitkomt in het groene vak dan is de woonlocatie geschikt voor de cliënt om individueel te kunnen wonen. Het doorlopen van het diagram neemt maximaal 15 minuten in beslag. Tot slot van deze handleiding volgt een omschrijving van een aantal van de gebruikte begrippen.

Psychiatrische problematiek

De term psychische problemen wordt gebruikt om een beschrijving te geven van een geestelijke en emotionele gesteldheid. Het begrip wordt gebruikt als het functioneren van mensen, als gevolg van hun aandoening, wordt belemmerd in belangrijke levensgebieden als leren, wonen, werken en sociale contacten. De meest voorkomende psychische problemen zijn, angst en paniek stoornissen, depressie, persoonlijkheidsstoornis (borderline), psychotische stoornis (hallucinaties, waanideeën), eetstoornis, autisme

Gedragproblematiek

Gedragproblematiek wordt hier opgevat als een combinatie van de volgende kenmerken: gedrag dat vertoond wordt, is niet een beetje anders dan normaal gedrag, maar is erg extreem; het gedrag dat vertoond wordt is sociaal en cultureel onacceptabel.

Licht huishoudelijk werk

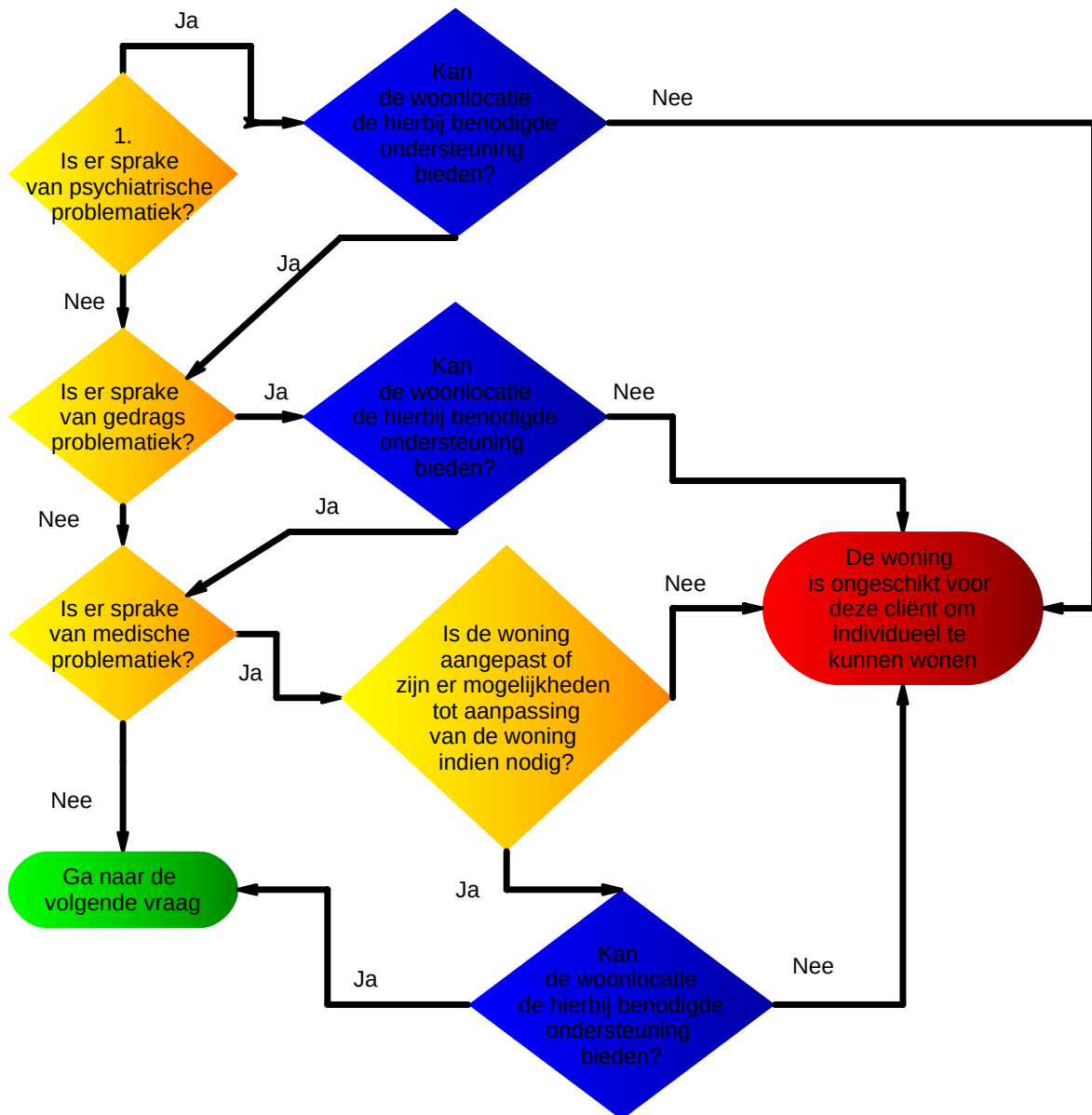
Hieronder worden onder andere de volgende activiteiten verstaan kamers opruimen en afstoffen.

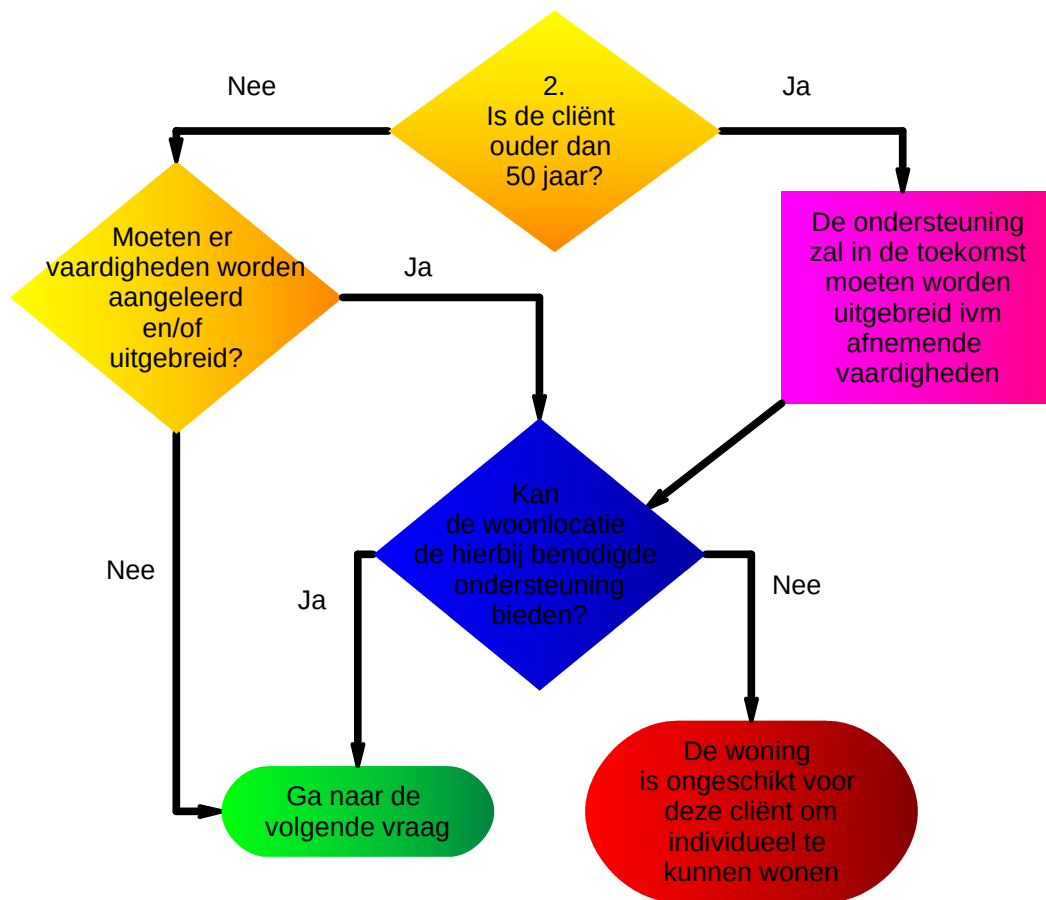
Zwaar huishoudelijk werk

Hieronder worden onder andere de volgende activiteiten verstaan stofzuigen en wc/badkamer reinigen.

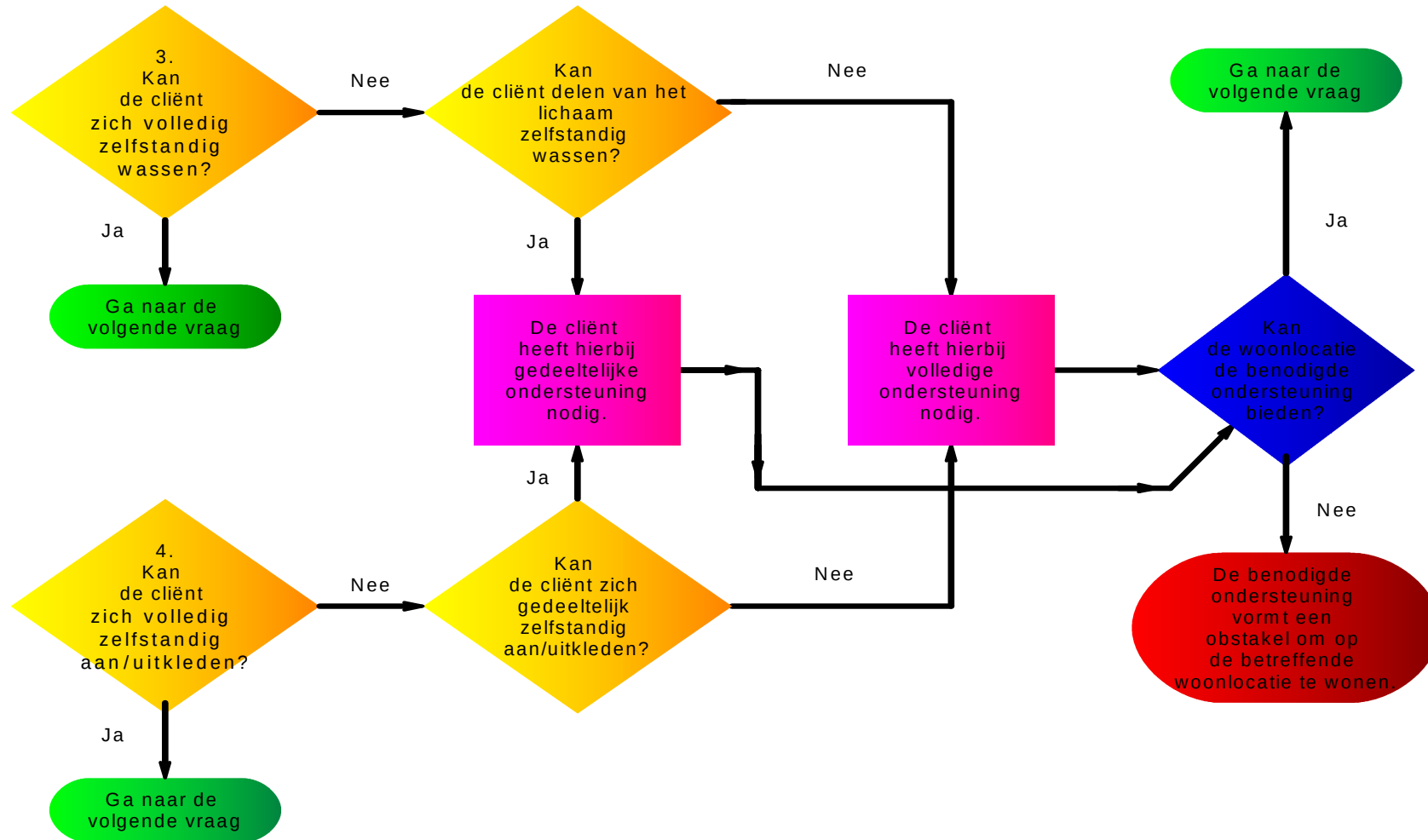
Kenmerken van het individu

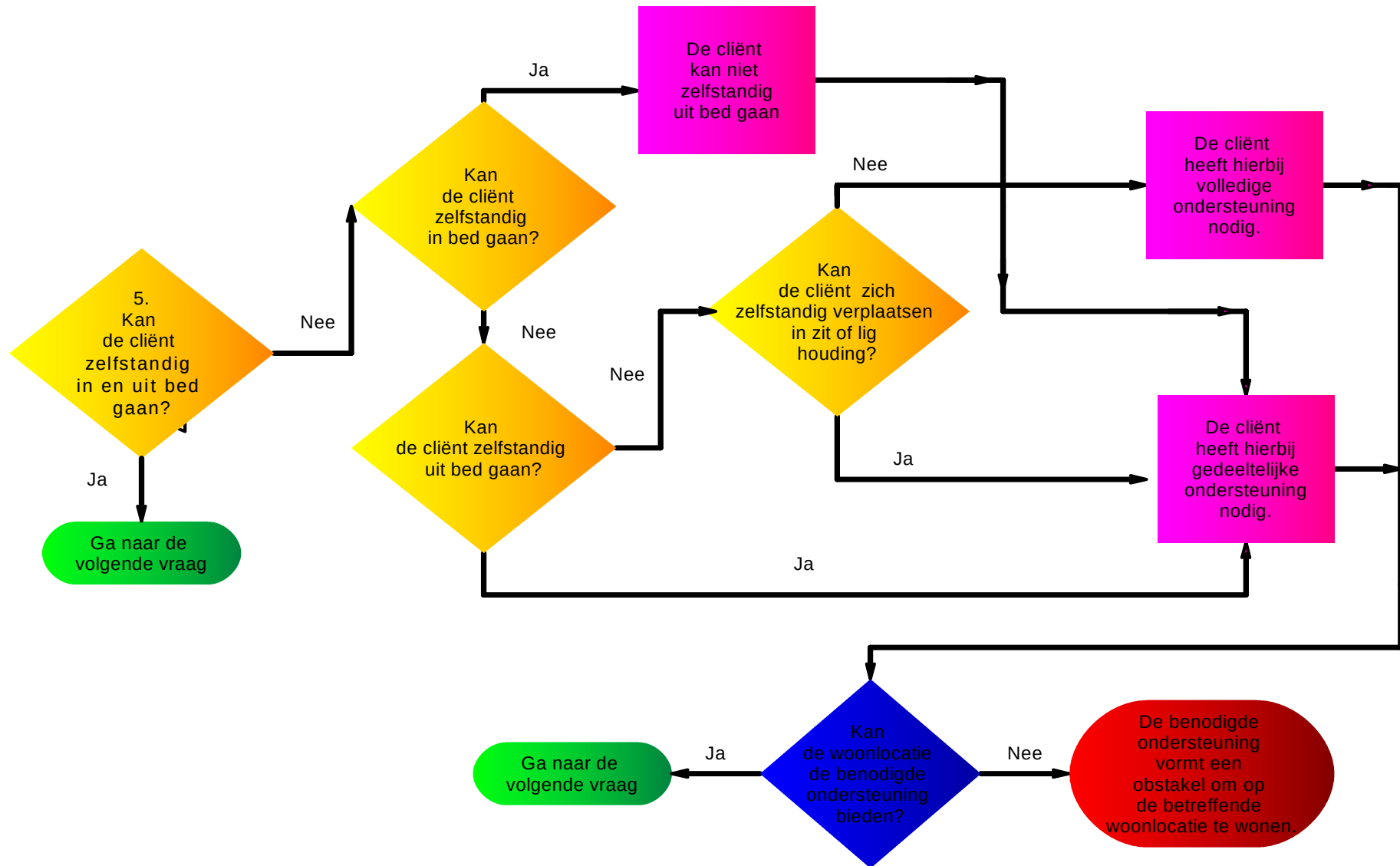
Kenmerken van het individu

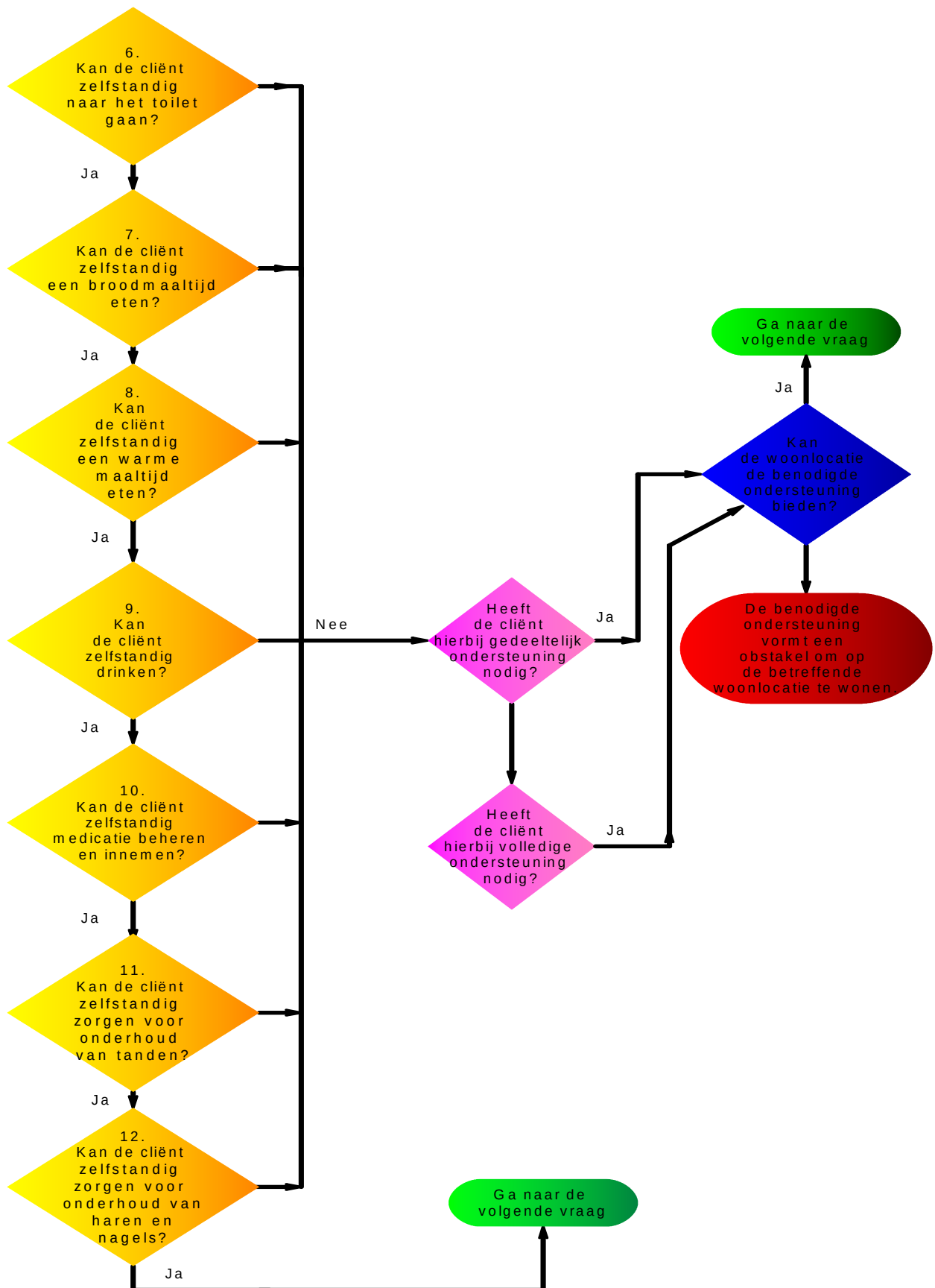
Persoonlijke verzorging

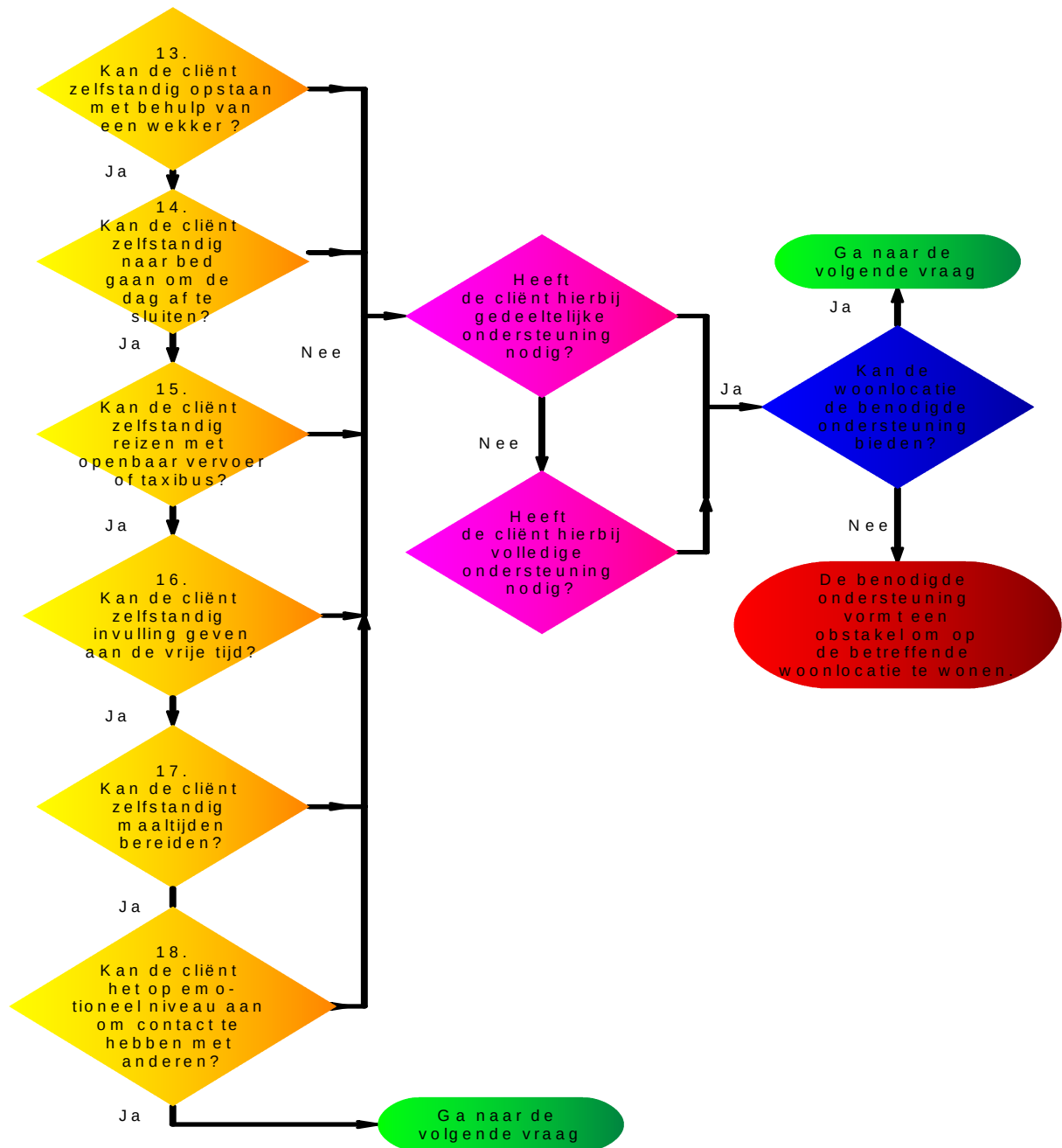
Persoonlijke verzorging

Persoonlijke verzorging

Woonvaardigheden

Huishoudelijke verzorging

